

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

MICHAELA PAVLICOVÁ

IV. ročník – prezenční studium
Obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

**DIDAKTICKÉ HRY V HODINĚ ČESKÉHO JAZYKA NA 1. STUPNI
ZÁKLADNÍCH ŠKOL A JEJICH UPLATNĚNÍ PŘI ROZVOJI
JAZYKOVÉ KOMPETENCE**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Mgr. Jana Bartoňová

OLOMOUC 2011

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedeníh pramenů a literatury.“

Krnov, 8. června 2011

.....

Ve své diplomové práci bych především chtěla poděkovat své vedoucí diplomové práce Mgr. Janě Bartoňové, že jsem mohla svou diplomovou práci psát právě pod jejím vedením. Slečna magistra mě po celou dobu psaní vedla, poskytovala mi rady, informace a v případě potřeby i nutné konzultace.

Dále bych také chtěla poděkovat všem školám a učitelům, kteří mi umožnili realizovat svůj dotazník a s ochotou mi jej vyplnili a tím usnadnili mou práci.

OBSAH

Úvod	8
Teoretická část	10
1. Hra	11
1.1 Hra dříve a nyní	11
1.2 Hra jako činnost a prostředek výchovy	13
1.3 Hra ve vývoji člověka	15
1.3.1 Hry kojenců	15
1.3.2 Hry batolat	15
1.3.3 Hry předškolního věku	16
1.3.4 Hry mladšího školního věku	16
1.3.5 Hry staršího školního věku	17
1.3.6 Hry dospělých	18
1.4 Nové přístupy k vyučovacím metodám	18
1.5 Hra jako vyučovací metoda	19
2. Komunikace	21
2.1 Dar řeči	21
2.2 Překážky	21
2.3 Vývoj slovního komunikování	22
2.3.1 Fáze osvojování jazyka	22
2.3.2 Rozvoj slovní zásoby	23
2.3.3 Rozvoj jazyka ve škole	24
2.3.3.1 Jaké slovní druhy děti používají nejčastěji?	24
2.3.4 Kdo ovlivňuje rozšiřování slovní zásoby?	25
2.3.5 Jak rozšiřovat slovní zásobu?	25
2.3.5.1 Morgensternova hra	26
2.3.5.2 Co se slovy všechno poví	26
2.4 Pedagogická komunikace	27

2.5 Komunikace s dětmi	28
2.5.1 Základní pravidla komunikace	28
2.6 Akustické vlastnosti hlasu	29
2.7 Role komunikátora a komunikanta	30
2.8 Rozvoj samostatnosti dětí	31
3. Didaktická hra	32
3.1 Klíčové kompetence	35
3.1.1 Klíčová kompetence k učení	35
3.1.2 Klíčová kompetence k řešení problémů	36
3.1.3 Klíčová kompetence komunikativní	37
3.1.4 Klíčová kompetence sociální a personální	38
3.1.5 Klíčová kompetence občanská	39
3.1.6 Klíčová kompetence pracovní	39
4. Hra jako způsob učení	40
4.1 Dechová cvičení	41
4.1.1 Procvičování délky nádechu a výdechu	42
4.2 Hlasová cvičení	43
4.3 Artikulační cvičení	44
4.4 Jazykolamy	45
4.5 Hry pro rozvoj slovní zásoby	46
Praktická část	47
5. Dotazníkové šetření	48
5.1 Cíl šetření	48
5.2 Informace využité v šetření	48
5.3 Metody šetření	48
5.4 Demografická struktura	49
5.4.1 Pohlaví pedagogů	49
5.4.2 Délka praxe pedagogů	49

5.4.3 Umístění pracoviště pedagogů	51
5.5 Didaktické hry v hodině českého jazyka na 1. stupni základních škol a jejich uplatnění při rozvoji jazykové kompetence	52
5.5.1 Využíváte didaktické hry ve výuce českého jazyka?	52
5.5.2 Jak často zařazujete didaktickou hru ve výuce českého jazyka?	53
5.5.3 Jak reagují žáci na didaktické hry?	54
5.5.4 Je podle Vás didaktická hra vhodná metoda pro výuku jazyka českého?	54
5.5.5 Rozvíjí podle Vás didaktická hra u žáků komunikativní kompetence?	55
5.5.6 Napomáhá podle Vás didaktická hra vytvořit pozitivní vztah k vyučovanému předmětu?	56
5.5.7 Narušuje podle Vás didaktická hra soustředěnost žáků?	57
5.5.8 Do které fáze výuky zařazujete didaktickou hru?	57
5.5.9 Průběh didaktické hry zaměřujete především na?	58
5.5.10 Ve kterém předmětu využíváte nejčastěji didaktickou hru?	59
5.5.11 Můžete doporučit publikaci, internetové stránky, či jiné zdroje inspirace, ze kterých čerpáte didaktické hry?	59
5.6 Shrnutí dotazníkového šetření	60
6. Přípravy	61
6.1 Příprava na hodinu 1	61
6.2 Příprava na hodinu 2	62
6.3 Příprava na hodinu 3	63
6.4 Příprava na hodinu 4	64
6.5 Příprava na hodinu 5	65
6.6 Příprava na hodinu 6	66
6.7 Příprava na hodinu 7	67
6.8 Příprava na hodinu 8	68
6.9 Příprava na hodinu 9	69

6.10 Příprava na hodinu 10	71
Závěr	72
Seznam použité literatury a pramenů	73
Seznam příloh	76
Anotace	

ÚVOD

Ve své diplomové práci se věnuji rozvoji jazykové kompetence pomocí didaktických her v hodině českého jazyka.

Hra je přirozená pro každé dítě. Setkáváme se s ní v každodenním životě, ale pokaždé má jinou podobu a provází nás celým našim životem. Je to jedna z prvních činností dítěte, kterou zvládne od útlého věku. Začne si hrát a to nejprve samo a potom i s dospělými nebo vrstevníky. Je to činnost, díky níž se rozvíjí, vychovávají, vzdělávají a získávají spoustu informací a také dovedností. Hra nám může pomoci nejen vzdělávat, ale také při poznávání nových lidí, při začleňování do kolektivu nebo při poznání nového prostředí. Pomocí hry se dítě uvolní a dokáže být bezprostřední a samo sebou. Všechny děti si hrají, každý ale upřednostňuje jiný způsob hry. Někteří si raději hrají sami, jiní zase mají rádi hry spíš kolektivní. V dnešní době existuje velká spousta her pro děti a to od těch nejmenších až po dospělé. Hru můžeme nejrůzněji členit, podle toho jaký má charakter.

Já jsem si ve své práci vybrala hru didaktickou. Toto je jeden ze způsobů, kdy se pomocí hry a zábavy snažíme děti vzdělávat a předávat jim zkušenosti, dovednosti a především znalosti. Můžeme tak rozvíjet jejich slovní zásobu, komunikaci a způsob vyjadřování a to naprosto nenásilným způsobem pomocí jim velmi oblíbené činnosti jako je hra.

Hlavní důvod proč jsem si vybrala toto téma je můj zájem nejen o český jazyk, ale také o uplatňování komunikace v didaktických hrách.

Domnívám se, že komunikace je důležitou součástí našeho života. Řeč je jedna z nejčastějších způsobů dorozumívání mezi lidmi. Pomáhá nám vyjadřovat se a sdílet s okolím naše pocity, myšlenky, přání. Řeč nám pomáhá při získávání a osvojování nových znalostí, dovedností a vědomostí.

V teoretické části bych se chtěla nejprve zaměřit obecně na pojem hra. Její význam v minulosti a dnes. Jaké hry se používaly dříve a jaké dnes. Co v dětech vzbuzuje zájem a co je nebaví. Zda mají raději hry kolektivní, nebo si raději hrají sami. Další část bude věnovaná hře didaktické. Co vlastně je

didaktická hra a kdy jí využíváme. Jak často a proč jí zařazujeme do výuky, jak moc se osvědčila u dětí, zda opravdu má didaktický význam. Následně se zaměřím na jednotlivé složky komunikace a vysvětlení pojmů jako jsou komunikace, řeč, jazyk. Jaký vliv má hra na rozvoj komunikace a na způsoby vyjadřování u dětí mladšího školního věku.

Praktická část bude obsahovat nejprve dotazník pro učitele, zaměřený na využití didaktických her ve vyučování českého jazyka na prvním stupni základní školy a uplatnění v rozvoji komunikace. Dál také pár příprav na vyučování českého jazyka s ukázkou využití didaktické hry.

Teoretická část

1. HRA

Provází člověka po celý život a naplňuje jeho dětství a mládí.

Podle Mišurové, V. a kol. (1980, s 7): „*Hra jako jedna z hlavních činností dítěte je účinným, nesčítnými generacemi ověřeným pomocníkem při jeho výchově a vzdělání. Výchovný význam hry pramení z funkce, kterou má pro utváření člověka činnost. Při hře se dítě nejen formuje, ale i projevuje. Proto je hra příležitostí, kdy je můžeme hlouběji poznat a na tomto základě lépe vychovávat*“.

S hrou se setkáváme v každodenním životě a považujeme ji za jeho samozřejmou součást (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.1 HRA DŘÍVE A NYNÍ

Hra provází lidskou společnost od vzniku dějin. Měla významné místo nejen v životě dětí, ale celé společnosti. O významné úloze hry v antické společnosti přinášejí svědectví i literární díla. Hře věnovali pozornost též středověcí myslitelé. Doporučovali, aby se děti z nejvyšších společenských tříd učily číst hravým způsobem, a to pomocí písmenek ze dřeva nebo slonoviny. K hrám pohybovým se přiřadily i hry intelektuální; např. hádanky bývaly kladeny žákům při společných shromážděních v církevních školách. Důraz na názornost ve výchově a vyučování si vyžádal grafické zobrazování. Tak vznikaly hry s obrázky, které zprvu měly napomáhat studiu. Pro potřeby žáků z měšťanských vrstev připravil Thomas Turner ve formě hry s kartami Dialektiku v obrázcích. Tato první didaktická hra byla vytištěna r. 1510 v Krakově a s sto let později v Paříži, kde byla rozšířena mezi mládeží i mezi dospělými širokých vrstev. Tak se hra a hračka zapojila do výchovy a stala se předmětem soustavného zájmu pedagogů.

Pozoruhodné názory na hru nacházíme v díle J. A. Komenského, který ji začlenil do své pedagogické soustavy a objasnil její mnohostranné možnosti při výchově dětí a mládeže. Podal rovněž dobovou charakteristiku her a hraček, a to zejména ve svém spise Svět v obrazech. Komenský pokládal hru u nejmenších dětí za stejně důležitou pro jejich zdravý vývoj jako výživu a spánek. U předškolních dětí spatřoval ve hře přirozený projev jejich činorodosti, který jim přináší radost a potěšení. Hra slouží dětem jednak k pobavení, jednak k obohacení znalostí a rozvoji smyslů a myšlení. Hravý způsob učení je pro předškolní věk vůbec nejpřiměřenější: od spontánní hravé činnosti mají děti postupně převáděny k záměrné, účelné práci. Rozvíjení dětské hry vyžaduje styk s přírodními, s předměty denní potřeby i s hračkami.

Požadavek, aby vyučování bylo zajímavé a přinášelo potěšení, se uskutečňoval pouze ve výchově dětí vládnoucích tříd. Od sedmnáctého století vznikly hry, které dětem přibližovaly řeckou gramatiku, dějepis, zeměpis, přírodopis, náboženství, morálku i vojenství.

Od osmnáctého století se začínalo utvářet povědomí o odlišnosti dítěte od dospělého. Hry a hračky se vědomě diferencovaly a využívaly se promyšleně při výchově dětí normálních i postižených. Zvláštní důraz byl kladen na využití hry v procesu učení, neboť hra umožňuje dítěti lepší soustředění a usnadňuje rozvoj jeho schopností. V souvislosti s postupující demokratizací vzdělání, s jejím pronikáním do širokých vrstev, vznikaly hry sloužící elementárnímu vyučování, např. skládací abeceda, početní domino, abecední loto, hra s květinami, hra s hudebními kartami a další. Pro děti v předškolním věku byl vytvořen speciální soubor hraček, jenž měl prostřednictvím hry rozvíjet jejich duševní obzor a manuální zručnost.

Vedle důrazu na didaktickou funkci hry se v praxi prosazovaly názory, že hra má nejen poučovat, ale především poskytovat zábavu.

Jak v minulosti, tak i dnes se hra neomezuje jen na dětství. Má své místo i v kultuře a životě dospělých. Je vysoce oceňována zejména proto, že

přispívá k tělesnému a duševnímu zdraví a vnáší radost a obohacení do našeho života.

Podle Mišurové, V. a kol. (1980, s 12): *„Z letmého pohledu na historický vývoj hry a hračky vyplývá, že, přestože se podstatně měnil svět, v němž lidstvo žije, a že se v něm vystřídal nesčetné generace, hra a hračka, i když v sobě vždy nesly obraz své doby byly a jsou výchovným prostředkem ověřeným zkušeností věku a nerozlučným přívrstvem dětství a lidské kultury. Jsou jedním ze svorníků, který nás spojuje s celou historií lidstva“* (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.2 HRA JAKO ČINNOST A PROSTŘEDEK VÝCHOVY

Hra je dobrovolnou spontánní činností a svobodným sebeuplatněním člověka. Není úkolem, jehož splnění je spojeno s vědomím odpovědnosti. Není činností na rozkaz: nařízená hra není hra ve vlastním smyslu slova, je jen její reprodukci.

Hra není libovolnou činností, má svůj řád, probíhá v určitém čase a vymezeném prostoru, má pravidla, závazná pro všechny účastníky hry, obsahuje prvky napětí a uvolnění. Hra není činností užitečnou v tom smyslu, že by uspokojovala materiální zájem, její význam tkví v ní samé, v tom, co poskytuje hráči, v tom, že dává člověku možnost vyjádřit se a projevit sílu a důvtip, odvahu, vytrvalost, fantazii, tvůrčí schopnosti, veselost, estetické cítění atd. Hra je činnost, která obohacuje a zkrášluje každodenní život.

Dítě je při hře činorodé, plně projevuje své tvořivé schopnosti. Každá hra je jedinečným tvůrčím dílkem dítěte, v němž se uplatňuje celá jeho osobnost. Protože se ve hře rozvíjejí všechny stránky dětské osobnosti, stává se významným prostředkem pedagogickým. Je nezbytná pro všestrannou a harmonickou výchovu, kterou chápeme a uskutečňujeme jako jednotku výchovy tělesné, rozumové, mravní, pracovní a estetické.

Z pedagogického hlediska se hry dělí do dvou velkých skupin: na hry tvořivé a hry s pravidly. Hry tvořivé, volné čili spontánní, jsou takové, při nichž si dítě volí samo námět i průběh hry. Jejich hlavním obsahem je vztah k materiálnímu světu. Hry s pravidly navazují z hlediska ontogenese na hry tvořivé. Jejich hlavním obsahem je jednání ve vztahu k ostatním hráčům. Hry s pravidly obsahují hry pohybové a hry didaktické. Uvedené skupiny v sobě zahrnují:

Hry tvořivé:

- a) předmětové
- b) úlohové
- c) dramatizační
- d) konstruktivní

Hry s pravidly:

- a) pohybové
- b) intelektuální (didaktické) – v nich vstupuje do popředí pedagogický záměr a rozvíjí se především rozumové schopnosti.

Většina her potřebuje materiální podnět – hmotný předmět, ať již skutečnou věc z okolí dítěte, nebo předmět pro hru speciálně určený – hračku. Hračka jednak pomáhá dítěti vytvářet představované podmínky ve hře tím, že odráží v realistické nebo stylizované formě svět, v němž dítě žije, jednak motivuje jeho činnost tak, aby se v ní mohlo plně a všestranně projevit a vyžít. Hra s dobrou hračkou podněcuje fantazii dítěte a tvořivé myšlení, podporuje tělesný rozvoj a připravuje na společný život s ostatními lidmi (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3 HRA VE VÝVOJI ČLOVĚKA

Hra nás provází po celý život. V jednotlivých etapách vývoje má své specifické rysy a význam; jinak si hrají děti dvouleté nebo pětileté, jinak školáci nebo dospělí. Odlišnosti ve hrách nejsou však vázány jen na věková období, rozdíly nacházíme též u dětí stejného věku. To, čím se jedno dítě liší od druhého, se odráží v jeho hře.

Dětská hra se vyvíjí v závislosti na tom, jak dítě vospívá a jak je vychovááno. Dobrá výchova může jeho vývoj podpořit, nevhodná naopak narušit a zabrzdit. Máme-li vytvořit dítěti pro hru dobré podmínky a správně je při ní usměrňovat, musíme se snažit mu dobře porozumět a osvojit si znalosti her, hraček a pomůcek i vhodných výchovných postupů (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3.1 HRY KOJENCŮ

Prvky hry lze pozorovat již v prvním období dětského života. Rozvoj hravých činností je úzce spjat s vývojem pohybovým a smyslovým (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3.2 HRY BATOLAT

Hravé činnosti batolat jsou velmi rozmanité. Období mezi prvním a třetím rokem je dobou nejintenzivnějšího vývoje řeči. Hra zde může být významným pomocníkem. Dítě si v ní osvojuje a zlepšuje výslovnost, intonaci a rytmus řeči, získává chuť mluvit, učí se vyjadřovat. Má zálibu v jednoduchých říkadlech a hříčkách se slovy a písničkami. Proto dětem v tomto období často zpíváme, přednášíme a předčítáme. Ve věku, kdy se začíná vytvářet řeč, je nesmírně důležitý mluvní vzor dospělých. Proto

nešišlejme a nepřizpůsobujme se nedokonalé dětské výslovnosti. Naopak, mluvm s dětmi přirozeně, s kultivovaným hlasovým zabarvením. Křiku a hrubému tónu se vyhýbejme. Snažme se, aby naše řeč byla dětem po stránce obsahové srozumitelná a po stránce zvukové výrazná ušlechtilá (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3.3 HRY PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Období od tří do šesti let je „zlatým věkem“ hry. Hra je pro dítě hlavní a převládající činností, specifickou formou učení a přípravou pro školu a práci v dalším životě. Ve srovnání s předcházejícím vývojovým obdobím je hra předškolního dítěte obsahově bohatší a organizačně složitější, neboť vedle toho, že si dítě hraje samo, vyhledává již také hru skupinovou .

Z intelektuálních her se nejvíce uplatňují hry námětové, v nichž děti napodobují činnosti a děje svého prostředí. Intelektuální činností dítěte vyvolávají a podporují hádanky a hry didaktické. Děti je hrají v mateřských školách, ale můžeme je hrát i v rodině. V naší době a v našich podmínkách mohou rodiče dopřát dětem hračky, které je dovedou nejen zabavit, ale i něčemu naučit. Tyto hračky si kladou za cíl rozvíjet duševní funkce dítěte a uvádět děti do světa, který nás obklopuje. Tak připravujeme nenásilným a příjemným způsobem děti na školu. Jde o to, abychom k tomu zvolili hračky, které umožňují dítěti různorodou činnost a obohacují ji o nové náměty (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3.4 HRY MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

V tomto období se vlivem školy a učení podstatně mění dětská osobnost po stránce duševní, tělesné a sociální. Hra přestává být hlavní činností dítěte a od základu se proměňuje. Tuto změnu lze v postatě vyjádřit slovy, že dítě si

hraje s tím a na to, co má smysl. Jeho hra je plánovitá, pečlivě promyšlená, do podrobností propracovaná a na místo fantastičnosti se v ní uplatňuje kombinační smysl, věcnost. T této době si školák rád hraje „pro sebe“, má své oblíbené hry, u kterých setrvává měsíce i léta. S postupným vyspíváním dítěte při přechodu do čtvrté až páté třídy pozorujeme tendenci k tvůrčí hře s pomůckami, které si pro hru pořizuje samo. Tvořivá práce ruky, daná pokračujícím vývojem jemné motoriky, poznamenává i volbu pomůcek a charakter hravé činnosti.

V tomto období je patrný i jistý rozdíl ve výběru her a hraček mezi hochy a dívkami. U chlapců převládají pohybové hry s prvky dobrodružnosti, bojovnosti a romantiky. U dívek jsou v oblibě pohybové rytmické hry, ruční práce, mnohdy značně pracné, a hry s výraznými prvky pečovatelskými.

Školní věk je provázen hrou stejně jako učením. Hra je tu významným činitelem duševní hygieny. Školák stále potřebuje hru a vhodné hračky ke svému zdravému vývoji. Není proto správný názor těch, kteří žáky mladšího školního věku zrazují od hry nešťastnými slovy. Je naopak správné hru v mladším školním věku nejen chápat, ale plně a promyšleně ji podporovat (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3.5 HRY STARŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU

V období od jedenácti do osmnácti let získává hra nové rysy pramenící ze skutečnosti, že v pubertě dochází k plnému odlišení hry a práce. V prvních dvou letech přetrvávají ještě některé hry z předcházejícího období, ale po třináctém roce se kvalita hravé činnosti mění a po šestnáctém roce, v období adolescence, nabývá postupně charakteru her dospělých.

Mládeži tohoto věku bývá svěřeno vedení her dětí mladšího školního věku. Tato činnost přináší dospívajícímu nejen vnitřní uspokojení ze hry, ale klade na něho i nároky výchovné.

Ve věku od jedenácti do osmnácti let hra pomenáhlu ustupuje jiným činnostem, jako je učení, práce a záliba v četbě, hra na hudební nástroje, tance apod. Přesto má však svůj význam jako nezastupitelný nástroj k udržení duševní rovnováhy a tělesného zdraví a zdroj radosti a vyrovnanosti (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.3.6 HRY DOSPĚLÝCH

Hra má své místo nejen v životě dětí a mládeže, ale i dospělých. Její poslání a hodnota jsou však jiné než u vyvíjejícího se dítěte. V dospělosti slouží hra k osvěžení a načerpání tělesných a duševních sil, k uplatnění mnohostranných schopností člověka a k obohacení jeho života. Hry dospělých mají odlišné formy než hry dětské.

Od hravých aktivit je u dospělých nutné odlišovat oddechové činnosti tvůrčí povahy, které označujeme jako koníčka. Koníček je zájmová činnost v kulturní, řemeslné, stavební a technické nebo sportovní oblasti.

Uplatnění hry v životě dospělých souvisí s širšími otázkami tvorby životního stylu a volného času.

Pro tyto kvality a prožitky radosti a štěstí, které přináší, měli bychom hře vyhradit ve svém životě patřičné místo jakožto organické součásti životního stylu člověka každého věku v naší společnosti (Mišurová, Fišer, Fixl, 1980).

1.4 NOVÉ PŘÍSTUPY K VYUČOVACÍM METODÁM

Vyučovací metody se ve svém vývoji měnily v závislosti na historicko-sociálních podmínkách vyučování. Výběr výukových metod vždy vyplývá z určité koncepce výuky. Např. v tradiční škole převládají metody tradiční, metody předávání hotových poznatků. Vycházejí z tzv. transmisivního pojetí vyučování. Učitel, který ví a zná, přichází, aby žáky, kteří neví a neznají, něco

naučil, aby jim své vědomosti předal. Postupně se rozvíjí konstruktivistické pojetí vyučování. Učitel vytváří podmínky, aby žák podle svých schopností dosáhl co nejvyššího rozvoje, žák aktivně v procesu učení objevuje nové poznatky a rozvíjí své schopnosti na základě tvořivého přístupu. Toto pojetí je východiskem všech snah o modernizaci vyučovacích metod. Zvláště v poslední době se v souvislosti se změnami ve školství hledají různé tzv. alternativní metody, které vyzdvihují především vlastní poznávací činnost žáka, jeho aktivitu, tvořivost a samostatnost, tzv. aktivizující metody. Mezi ně můžeme zařadit metody diskusní, metody situační, inscenační, hry i další komplexnější systémy jako např. koncepce problémového či projektového vyučování (Nelešovská, Spáčilová, 2005).

1.5 HRA JAKO VYUČOVACÍ METODA

Hra je přirozenou činností dítěte mladšího školního věku. Je aktivitou komplexního charakteru, při níž se uplatní a rozvíjí rozum, city, vůle, zkušenost, tvořivost i fantazie. Hrou se dítě učí poznávat sebe i okolní svět, jejím prostřednictvím se rozvíjí i sociální vztahy mezi členy skupiny, utváří se klima třídy. Důležitý je prožitek dítěte, hra má významnou motivační funkci. Při dodržení určitých podmínek ve vyučovacím procesu má nesporný didaktický, pedagogický i psychologický účinek.

Hru může učitel využít jako účinnou diagnostickou metodu, kterou zjišťujeme nejen stav vědomostí a dovedností, ale i úroveň rozvoje citové, volní a sociální stránky každého dítěte a vztahy ve třídě.

Existuje řada třídění her. Podle Nelešovské, A., Spáčilové, H. (2005, s 173): „*Se pro pedagogické účely jeví nejvhodnější jejich členění z hlediska organizačního na*“:

- hry tvořivé: a) úlohové či námětové
- b) dramatizační

2. KOMUNIKACE

2.1 DAR ŘEČI

Řeč je dovednost mimořádně složitá a proto i křehká a citlivá na vnější vlivy kladné i záporné, povzbuzující i ochromující. Na výchovném prostředí záleží, rozvine-li se řeč přirozeně, snadno a včas nebo dojde-li ke zbytečnému opoždění a různým narušením v řečovém vývoji. Čím dříve a přirozeněji si dítě osvojí řeč, tím lépe bude organizována jeho paměť, tím úplněji se rozvine jeho myšlení, tím úspěšnější bude v učení i ve společnosti.

Řečová dovednost je zcela závislá na kvalitách výchovného působení. Jako vrozený dar se může u dítěte spontánně rozvíjet souhra artikulačních, hlasových a dechových aktivit vytvářených pomocí křiku, pláče a smíchu i náhodnými artikulačními hrami, jejichž výsledkem je broukání. U tohoto nevýznamového brumlání a vrkání by „řečový“ vývoj dítěte bez pomoci mluvícího prostředí skončil. Tam, kde chybí řečový vzor nebo dítě neslyší, lze sice také rozvíjet společenskou komunikaci zejména pomocí mimiky a gestikulace, ale toto dorozumívání bývá nepřesné, protože mu chybí logické uspořádání – gramatika (Synek, 1997).

2.2 PŘEKÁŽKY

Podle Synka, F. (1997, s 6): *„Řeč je dovednost, která sice bývá vrozeně dobře fyziologicky zajištěna, ale je zcela závislá na učení a výchově“*. Řeč se sice rozvíjí po celý život, ovšem nejprudší a nejdramatičtější vývoj je právě v počátečních hledáních a pokusech. Zde je podpora rodičů nejpotřebnější a nejúčinnější.

Nenajde-li dítě ve svém nejbližším okolí oporu a jsou-li jeho snahy o dorozumění nepochopeny nebo třeba i nechtěně mařeny, polevuje ve svém úsilí – a vývoj jeho řeči se začíná více nebo méně opožďovat. Pomoc není v tom, že dítě bez přestání podněcujeme vlastním povídáním, ale v tom, že jsme ochotni a připraveni odpovídat dítěti na jeho broukavé výzvy k dialogu, ať už melodickým a rytmizovaným opakováním slabik či jednoduchých slov a vět nebo také jednoduchým popěvkem či písní. Nikdy však bychom neměli dítě rušit ve chvílích, kdy samo experimentuje se svým hlasem a postupně i mluvidly, kdy se soustřeďuje na vlastní mluvní „projev“ a pokouší se o nové „řečové“ prvky (Synek, 1997).

2.3 VÝVOJ SLOVNÍHO KOMUNIKOVÁNÍ

Podle Chomského In Vybíral, Z. (2005, s.114): *„Se dítě ve věku od dvou do šesti let učí v průměru jedno slovo za hodinu, přičemž mu stačí, aby je slyšelo jen jednou, a to i ve značně nejasném, kontextu“.*

2.3.1 FÁZE OSVOJOVÁNÍ SI JAZYKA

Vznik aktivního užívání jazyka souvisí tedy s asociováním slyšených zvuků s aktivitami, které právě dítě dělá, a s jejich zvukovým napodobováním. Dítě se v batolecím věku učí vyjadřovat emotivně, mluví od počátku „procítěně“, navíc se od samého počátku nespokojuje jen s imitováním, ale vymýšlí si svá vlastní slova. Jejich používání se vzdává, nebo je naopak upevňuje podle toho, zda se jimi domluví s okolím. Jazyk se stává dovedností a nástrojem k pohybování se po světě. Podle Rusella In Vybíral, Z. (2005, s115): *„Každé dítě se učí jazyku svých rodičů tak, jako se učí chodit.“*

Dítě dokáže velmi brzy po narození odlišit řeč od jiných zvuků. Na zvuk řeči blízké osoby reaguje jinak než na zvuky, které s řečí nesouvisejí (Vybíral, 2005).

2.3.2 ROZVOJ SLOVNÍ ZÁSObY

U dítěte dochází k osvojení si kvanta slovní zásoby v řečově bouřlivém období zhruba mezi 18. a 36. měsícem. Mezi rokem a půl a třemi lety se jeho řečová kompetence rozšíří čtyřicetinasobně. Kromě aktivní slovní zásoby se v dalším období začne rozšiřovat slovní zásoba pasivní, další tisíce slov, jimž v dospělosti rozumíme, aniž je sami používáme. Tento „receptivní“ (pasivní) slovník je u některých jedinců velmi široký. Čím více slov umíme vysvětlit, tím jsme v jistém smyslu inteligentnější. Podle pramenů z poloviny 20. století rozumělo v té době osmileté dítě přibližně 40 procentům z toho, co kolem sebe slyšelo, v deseti letech začalo rozumět většině slov (přes 50 procent). Přestože ani dospělý nerozumí všemu, uváděných 53 procent správně dešifrovaných slov desetiletým dítětem se dnes jeví jako velmi málo. Ve věku televize, internetu, reklam a dalších médií dítě mnohem dříve porozumí většímu počtu pojmů ze světa dospělých, než tomu bylo dříve. Svět desetiletých dětí již není tak oddělen od světa dospělých.

Na druhou stranu se zvyšujícím se věkem může klesat schopnost rozumět aktivnímu jazyku dospívajících.

V šesti či sedmi letech, kdy dítě nastupuje do školy, zná až tři tisíce slov a dovede tak vyjádřit všechno, co si myslí. Během následujících čtyř let se jeho slovní zásoba prudce rozroste. Na tom má zásluhu jak vyučování tak i rodiče. Dítě si od nich totiž osvojuje nejen modely chování, ale také způsob řeči. Napodobuje výslovnost rodičů, slova, slovní spojení i celé věty a samo je začíná používat ve svém mluveném projevu (Vybíral, 2005).

2.3.3 ROZVOJ JAZYKA VE ŠKOLE

Tím, že dítě nastoupí do školy, promění se jeho vztah k jazyku. Dosud pro něj znamenal prostředek k tomu, aby vyjádřilo, co se mu honí hlavou, co by chtělo nebo co má rádo. Ve škole se najednou učí řeč rozdělovat na jednotlivá slova, slabiky a hlásky a zjišťuje, že všechno, co říká, se dá i napsat. V hodinách českého jazyka si navíc začíná uvědomovat rozdíly mezi spisovnými a nespisovnými slovy.

V sedmi letech zná dítě skoro tři tisíce slov. V období mladšího školního věku, tedy do jeho jedenácti let, se slovní zásoba školáka ztrojnásobí. Chápe také synonymii (tedy že dvě různá slova mají stejný význam) homonymii (některá slova vypadají stejně, ale znamenají něco jiného), pochopí už také slovní hry a žerty (<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>).

2.3.3.1 JAKÉ SLOVNÍ DRUHY DĚTI POUŽÍVAJÍ NEJČASTĚJI?

V projevech dětí vedou především zájmena, která tvoří až čtvrtinu všech používaných slov. Od dětí nejčastěji uslyšíte slovíčka já, on, se, to, ty, tam, tady, můj a tvůj.

Slovesa používají děti sice často, ale zato jich nevyužijí mnoho. Převažují slovesa jako být, mít, jít, říct, dát a dynamická, pohybová slovesa (skákat, letět), ta jsou totiž zajímavější.

Následují podstatná jména, jimiž děti pojmenovávají svět kolem sebe (<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>).

2.3.4 KDO OVLIVŇUJE ROZŠIŘOVÁNÍ SLOVNÍ ZÁSObY?

Kromě vrozených mentálních předpokladů, se kterými se dítě narodí, má na jazykové schopnosti dítěte vliv prostředí, ve kterém se dítě pohybuje a vyrůstá.

Největším vzorem jsou pro děti samozřejmě rodiče. Po nich opakují nejen slova a slovní spojení a výslovnost, ale napodobují i komunikační zvyky svých rodičů. Dítě vysleduje, že maminka mluví jinak na paní prodavačku v obchodě a jinak doma s tatínkem. Stejně tak z vaší reakce na vulgarismus pochopí, že tohle slovo se neříká.

Děti z rodin, ve kterých rodiče na své potomky hodně mluví, mají výhodu oproti dětem z řečově chudého prostředí. Rodiče by v ideálním případě měli pojmenovávat předměty, se kterými se děti setkávají, svoje věty s malými proměnami opakovat a názorně vysvětlovat a ukazovat dítěti, o čem mluví.

Od narození do puberty, je schopnost dítěte učit se na nejvyšší úrovni.

U dětí, které jsou ve stálém kontaktu s dospělými, se řeč a slovní zásoba rozvíjí rychleji. Podobně nejmladší děti jsou řečově vyspělejší, než byli ve stejném věku jejich starší sourozenci. Někteří odborníci tvrdí, že dvojčata se po řečové stránce vyvíjejí naopak pomaleji.

Pro školáky na prvním stupni základní školy se novým velkým vzorem stává učitel. Podobně jako od rodičů, i od něj děti přebírají způsob mluvy (<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>).

2.3.5 JAK ROZŠIŘOVAT SLOVNÍ ZÁSObU?

Kromě známých her jako je slovní fotbal, nebo Napiš co nejvíc slov, která končí na „k“ nebo Co nejvíce slov, která mají šest písmen a dalších podobných variací, existují některé velmi nápadité a zábavné hry (<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>).

2.3.5.1 MORGENSTERNOVA HRA

Christian Morgenstern byl německý básník, zakladatel takzvané nonsensové poezie (poezie nesmyslů), která vynikala hrátkami se slovy. V čem jeho hra spočívá?

Některá slova v sobě obsahují ještě jiná slova: pampeliška má v sobě lišku. Ta se dá nahradit jiným zvířetem a vznikne pampevlk. Žralok – lok je doušek pití, Morgenstern ho zaměnil za hlt, tedy kus jídla, a vznikl žrahl. Někdy se mohou obměnit obě dvě části slova, hlavně ale nesmí při našich hrátkách žádné písmenko vypadnout (<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>).

2.3.5.2 CO SE SLOVY VŠECHNO POVÍ

Dalším možným tipem na slovní hraní, je drobná knížka „Co se slovy všechno poví“, kterou mají na svědomí tentokrát hned dva umělci, a to Josef Hiršal a Bohumila Grögerová.

Krátký příběh o dětech, které v průběhu letního tábora vymýšlí a řeší nejrůznější slovní hádanky a rébusy, bude inspirací nejen pro rodiče, ale i pro učitele nebo vedoucí na táborech. Pro ty, kteří by s luštěním potřebovali pomoci, obsahuje knížka i řešení. Příklad některých nápaditých úkolů:

Napište slovo, které se píše stejně zepředu i zezadu (oko, krk, děd, kuk, pop, mim...).

Napiš slovo, které je jiné zepředu a jiné zezadu (mez – zem, líc – cíl, krb – brk, suk – kus, keř – řek...).

Vyberte pár písmenek a zkuste z nich poskládat co nejvíce slov.

Několik hádanek: S el to běhá pod smrky, s eš z nich dolů padá (liška a šiška). Když s ká jede, mávají. S es se česat musí (vlak, vlas). S ká to mňouká po střechách, s čé se vaří jako hrách (kočka a čočka).

Ke slovu přidej „hlavičku“ a vznikne ti jiné slovo (lín – blín, les – ples, bor – úbor, luk – kluk, pár – spár, lesk – blesk, rychle – krychle) (<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>).

2.4 PEDAGOGICKÁ KOMUNIKACE

Pedagogická komunikace zaujímá stále významnější postavení ve výchovně vzdělávacím procesu. Zatímco v dřívějším období na tuto oblast vyučovací činnosti nebyl brán takový zřetel, v současné době je tomu naopak. Každý z pedagogů, ale i jiných profesních skupin, si plně uvědomuje význam komunikace, která ovlivňuje výsledek sociálního kontaktu. Zejména pro učitele je pedagogická komunikace naprosto nezbytnou součástí jeho profesních kompetencí a vybavenosti pro výkon učitelské profese. Učitel by měl mít základní znalosti z oblasti pedagogické komunikace.

Pojem pedagogická komunikace je chápán z různých hledisek v diferencovaném obsahu i rozsahu. Podle S. Navrátila, J. Fleischmanna, K. Klimeše In Nelešovská, A. (2005, s 26): *„Komunikace je tedy nutné chápat jako základní prostředek uskutečňování výchovy a vzdělávání, který umožňuje zprostředkovaně v podobě verbálních a neverbálních projevů učitelů a žáků realizaci zvolených cílů, obsahu, metod a forem jako prvků vyučovacího procesu.“*

Pedagogická komunikace tedy probíhá mezi učitelem, vychovatelem, přednášejícím, vedoucím zájmových útvarů a žákem. O pedagogické komunikaci hovoříme i tehdy, komunikují-li mezi sebou dva žáci. Bez komunikace žáka s učitelem by se učitel nemohl dozvědět, zda se žák něčemu naučil, nebo zda pochopil výklad. Chyběla by mu kontrola žákovy práce, zpětná vazba (Nelešovská, 2005).

2.5 KOMUNIKACE S DĚTMI

Většina dospělých mívá z různých důvodů při komunikaci s dětmi problémy. Některé lze přičíst na vrub nevyslovenému očekávání, jiné bývají způsobeny nesprávným odhadem zralosti dítěte, a tedy nevhodným přístupem. Dospělí se někdy dostávají do problémů také proto, že považují za samozřejmé, že vše chápou, a nedokážou své první dojmy přehodnotit.

Většinu komunikačních problémů má na svědomí čas – nevěnujeme dostatek času tomu, abychom se ujistili a ověřili si, zda je naše sdělení jasné. Autor sdělení je odpovědný za jeho jasnost a tím také za úspěch komunikace. Při komunikaci dospělých s dětmi se neúspěch z jakýchsi důvodů přičítá dětem: „To dítě mě neposlouchá. Mohla bych se umluvit, ale není to nic platné.... Loni jsem učila jeho bratra a byl úplně stejný.“

Vinu nenesou vždy děti. Mnohem častěji se stává, že dospělí neumějí mluvit tak, aby jim děti byly schopny naslouchat. Musíme přestat klást obětem za vinu, že z nich oběti děláme. Děti příliš často trápíme škatulkováním a předsudky, protože k nim nedokážou proniknout. Naše logika má trhliny. My – dospělí – jsme profesionálové a měli bychom usilovat o to, aby žádné dítě nezůstalo stranou (Karnsová, 1994).

2.5.1 ZÁKLADNÍ PRAVIDLA KOMUNIKACE

Chce-li se dospělý stát správným kvalifikovaným průvodcem dětí při komunikaci, musí podávat správné informace, mluvit srozumitelně a mít zkušenosti. Jinými slovy, tato kvalifikace má dvě základní dimenze: účinnou komunikaci a předchozí zkušenost. Zkušenost je obecně vzato zaručená věkem a dovednosti potřebné k účinné komunikaci si lze vypěstovat.

Komunikátorem se nestáváte tím, že máte jazyk a rozum. Jazyk i rozum jsou důležité, ale u obratného komunikátora si ceníme toho, že umí dobře

naslouchat a předává jasná a pregnantní sdělení. Tento proces se při práci s dětmi může zkomplikovat. Nemá smysl mluvit na děti horem dolem nebo předpokládat, že rozumíte jejich pocitům. Vaší nejvyšší kartou je mluvit jasně.

Větší jasnosti a vyšší účinnosti komunikace můžete dosáhnout také tím, že si osvojíte osm pravidel komunikace.

1. Sledujte mluvčího
2. Parafrázujte mluvčího
3. Reflektujete pocity mluvčího
4. Shrňte obsah rozhovoru
5. V roli vychovatele se otevírejte jen tehdy, jestliže tak příjemci sdělení nějak prospěje
6. Interpretujte chování
7. Nevyptávejte se příliš
8. Poskytujte konstruktivní zpětnou vazbu (Karasová, 1994).

2.6 AKUSTICKÉ VLASTNOSTI HLASU

Hlas je z fyzikálního hlediska zvuk a vyznačuje se proto třemi vlastnostmi, které každý zvuk charakterizují.

Síla hlasu – řídí se rozkmitem hlasivek a závisí na dechové funkci. Můžeme rozlišit hlasy Zvučné, znělé a slabé, neznělé.

Výška hlasu – je dána počtem kmitu hlasivek za sekundu, jejich délkou a tvarem. Počet kmitů je podmíněn jednak stupněm síly výdechového proudu, jednak napětím hlasivek. Rozeznáváme hlasy hluboké – mají menší průbojnost – a hlasy vysoké, které jsou více průbojné, někdy však nepříjemné.

Barva hlasu – základem jsou anatomicko-fyziologické podmínky hlasového ústrojí v celém jeho rozsahu, poměry dýchací i utváření a činnost prostorů nad hrtanem. Z hlediska účinku na posluchače lze hlasy třídit na tři základní skupiny:

- hlasy příjemné, sympatické,

- hlasy nesympatické, nepříjemné,
- hlasy neutrální (Nelešovská, 2005).

2.7 ROLE KOMUNIKÁTORA A KOMUNIKANTA

Charakteristickým rysem lidské řeči je schopnost kombinovat dva nebo více znaků (slov) ve složitý znak (například ve větu). Chce-li dítě něco říct, musí se naučit tvořit věty o více znacích. S učitelovou pomocí se žák učí zvládat jazyk, nezbytný komunikační prostředek mezi lidmi, a jím pak vyjadřovat své poznání.

V interakci, do níž ve škole vstupuje učitel a žáci, jsou obě strany střídavě komunikanty a komunikátory.

Učitel jako komunikátor musí obsah svého sdělení vyjádřit řečí formulačně adekvátní k řečovým schopnostem dítěte.

Učitel jako komunikant se nestaví odmítavě k nepřesnému sdělení žáka, naopak podněcuje jej k přesnějším formulacím.

Učitel jako komunikátor adresuje obsah sdělení jak učiteli, tak ostatním žákům.

Mimo vyučování je dítě jako komunikátor mnohem spontánnější. Při nástupu do školy je spontaneita značná jak směrem k učiteli, tak směrem k vrstevníkům, později však pozorujeme, že zatímco spontaneita v komunikaci s vrstevníky stoupá, v komunikaci s učitelem klesá. Značná část žáků, hlavně žáci s chudším slovníkem a menšími vyjadřovacími schopnostmi, se stává pasivní. Během vyučování hovoří s učitelem pouze naučenými větami, se zvláštní „školskou“ intonací. Znamená to, že došlo k poruše komunikace mezi učitelem a žákem.

Dítě jako komunikant přijímá sdělení rovněž dvoustranně – od učitele a od ostatních žáků. Sdělení učitele přijímá – hlavně mladší žák – bez kritiky. Sdělení vrstevníků naproti tomu podrobuje kritice, odhaluje chyby.

V komunikaci se předpokládá, že učitel již svými otázkami vytváří prostor pro rozvinutější řečovou aktivitu dětí. Bohužel tomu tak mnohdy nebývá. Učitelé kladou otázky, na které děti reagují jedním nebo několika málo slovy.

Žáci musí být vedeni ke způsobilostem nejen odpovídat, ale také se ptát, formulovat osobní stanovisko, argumentovat, diskutovat.

To vše je ovšem záležitostí sociálního vztahu učitele a žáka, sociální atmosféry ve školní třídě, postojů dětí k sobě navzájem v třídním kolektivu (Nelešovská, 2005).

2.8 ROZVOJ SAMOSTATNOSTI DĚTÍ

Často se ve škole setkáváme s tím, že se dítě neumí samo rozhodnout, je rozpačité, váhavé, neumí prosadit vlastní názor, a to z toho důvodu, že se nedokáže vyjádřit. Brání mu v tom buď malá slovní zásoba, nebo zkrátka to, že prozatím za ně vše řešili rodiče či učitelky MŠ.

Dítě se nemuselo samo souvisleji vyjadřovat, stát za svým názorem. Dítě jako školák však nemůže být donekonečna vedeno za ruku, musí se umět samo vypořádat s vlastními problémy nejen uvnitř sebe, ale mnohdy nahlas – před jinými lidmi (Nelešovská, 2005).

3. DIDAKTICKÁ HRA

Podle Nelošovské, A., Spáčilové, H. (2005, s 174): *„Jedná se o hru, která má strukturovaný charakter. Je organizovaná učitelem a je podřízena didaktickému cíli. Jde o činnost s jasnými pravidly, což však nevylučuje určitou dávku tvořivosti“*. Umožňuje spojovat spontánní dětskou činnost s cílevědomou prací a učením. Výhodou je, že poznávání a učení zde probíhají nenásilně, zábavnou formou.

Didaktické hry jsou zaměřeny na rozvíjení rozumových schopností, upevnování poznatků, dovednost jejich uplatnění, rozvíjejí smyslové vnímání a myšlenkové procesy. Zvyšují aktivitu a motivaci žáků. Přinášejí zábavu, radost ze hry, podporují soutěživost, spolupráci, rozvíjí i sociální vztahy mezi žáky, komunikaci apod.

Podle Nelošovské, A., Spáčilové, H. (2005, s 174): *„V didaktické hře můžeme rozlišit její základní prvky. Jsou to“*:

Úkol ve hře: je podřízen vlastnímu didaktickému cíli, měl by být zajímavý, přiměřený.

Činnost ve hře: je přesně určena a vymezena, dítě musí mít sále pocit, že si hraje, ne že se učí.

Pravidla ve hře: organizují činnost, určují, co dítě může dělat a co ne. Mají i výchovnou funkci. Musí odpovídat věkovým zvláštnostem dětí, pravidla musí být jasná, konkrétní, jednoduchá.

Výsledek hry: znamená řešení úkolu. Důležitým momentem je hodnocení výsledku i průběhu hry a odměna. Žáci čekají na pochvalu a spravedlivé ohodnocení svého výkonu.

Při hře je třeba dodržovat určitá pravidla:

- je nutné respektovat věkové a individuální zvláštnosti žáků,
- obsah hry musí být adekvátní prostředí, pomůckám a metodám,
- důležitá je dobrá organizace, jasné vysvětlení pravidel,
- nutné je vyhodnocení, zda hra splnila stanovený cíl.

Hru je možné zařadit v rámci všech předmětů primární školy a ve všech etapách vyučovacího procesu. Ve vyučování se hra může zařadit ve fázi motivování, při osvojování nového učiva, výrazně se uplatní při opakování a procvičování učiva. Učitelé primární školy často využívají hry na seznámení, hry na uvolnění a relaxaci žáků, hry na soustředění pozornosti, na rozvoj smyslového vnímání, paměti rytmu, prostorové orientace, hry na představivost a tvořivost, své místo ve výuce si získaly i hry na vztahy ve skupině, tj. hry zaměřené na osobnostní a sociální rozvoj. Existuje množství publikací a metodických příruček s hrami pro jednotlivé vyučovací předměty i hry zaměřené na osobnostní a sociální rozvoj dítěte.

Specifickým druhem tvořivých her uplatňujících se v primární škole je dramatická hra. Je rovněž zaměřená na osobnostní a sociální rozvoj dětí, využívá však prostředky a prvky dramatické výchovy. Děti dramatickou formou napodobují pohádky a příběhy nebo vyjadřují stanovené nápady a náměty.

V podstatě se jedná o hru rolí. Děti mají možnost vyzkoušet si roli někoho jiného, přenést do ní své myšlenky, pocity, přání, nápady. Dramatická hra je založena na vlastní zkušenosti a prožitku, na ochotě hrát si. Má celostní charakter, zapojuje kognitivní, konativní i emoční procesy. Významné je i to, že využívá prvky dramatického umění a tím vede k estetickému rozvoji žáka, žák se seznamuje s tímto druhem umění.

Dramatická hra je základní metodou samostatného vyučovacího předmětu dramatická výchova, může však být zařazena i do dalších předmětů, v prvouce, vlastivědě, přírodovědě, v literární výchově, i v dalších výchovách. Má široké možnosti výchovného působení. Učitel ji může využít např. při stanovení pravidel vzájemného soužití ve třídě, při řešení výchovných

problémů a konfliktních situací, při zjišťování postojů k druhým apod. Dramatická hra je pro něj vynikající diagnostickou metodou, která vede k poznání osobnostních rysů jednotlivých žáků i vztahů mezi žáky navzájem.

Ve školní praxi má řadu podob, od jednoduchých dramatických her, ukázek a improvizací až po komplexnější celky, např. školní dramata. Žáci mohou předvádět kromě pohádek a příběhů jednoduché situace, se kterými se běžně setkávají ve svém životě. O situacích nejen mluví, ale hlavně je prožívají a řeší.

Důležité je nabízet žákům v primární škole dostatek možností uplatnit hru ve vyučování. Učitel však vždy musí promyslet jejich smysluplnost a kvalitu. Děti se rády vracejí k osvědčeným hrám a nové hry si rády vytvářejí. Problematické je časté zařazování soutěživých her do výuky. Podstatou těchto her je, že jeden vyhrává a ostatní žáci prohrávají. Často záleží na rychlosti odpovědi. Pokud dítě nevyniká nebo má pomalejší tempo, mohou tyto hry, zvláště na počátku školní docházky, vyvolat u dětí neurotické stavy a nechuť ke škole. Učitel může uplatnit i lehčí varianty her pro slabší žáky, aby i ti mohli zažít úspěch. Vhodnější však je využívat a zařazovat hry, které vyžadují spolupráci dětí, tzv. kooperativní hry (Nelešovská, Spáčilová, 2005).

Již od nejnižších tříd si značnou oblibu získaly kratší, jednodušší hry, které lze stavebnicovým systémem zařazovat do různých fází edukačního procesu, v nichž mohou plnit různé funkce bez nebezpečí časového zdržení nebo odklonu od hlavního programu. Jedná se o hry rozhodovací, soutěže, problémové úlohy, hry pro učení sociálním dovednostem, hraní rolí, simulační hry, hry pro osvojování jazykových a komunikačních dovedností při výuce cizím jazykům aj.

Podle zaměření rozvíjejí didaktické hry všechny klíčové kompetence (http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf).

3.1 KLÍČOVÉ KOMPETENCE

3.1.1 KLÍČOVÁ KOMPETENCE K UČENÍ

Umožňujeme žákům pozorovat a experimentovat, porovnávat výsledky a vyvozovat závěry. Látku prezentujeme několika různými metodami. Zaměřujeme se na čtení s porozuměním. Zadáváme referáty. Hodnotíme individuální pokrok v učení jednotlivých žáků. Žáci pracují s osobním portfoliem.

Pětilístek

Přínos: Jedná se o evokační, popřípadě reflektující metodu. Žáci vyjadřují své vzpomínky, představy a pocity.

Postup: Cílem je uvědomit si a shrnout, co již žáci vědí o určitém tématu. Zadáme námět, na které každý žák nebo dvojice vytvoří svůj pětilístek.

Instrukce: první řádek je podstatné jméno - zpravidla vlastní námět druhý řádek jsou dvě přídavná jména popisující námět třetí řádek je tvořen třemi slovesy, která vyjadřují dějovou složku námětu čtvrtý řádek je čtyřslovným vyjádřením pocitu, který námět vyvolává pátý řádek je snahou v jednom slově vystihnout podstatu tématu nebo ji obrazně pojmenovat.

Reflexe: Po přečtení pětilístků se zeptáme, jak se žákům pětilístky tvořily a co si při jejich tvorbě uvědomili.

Bingo

Přínos: Zopakování a upevnění pojmů a termínů. Žáci se učí rozumět pojmům a správně je přiřazovat.

Postup: Na tabuli napíšeme 12 pojmů. Žáci si vyrobí tabulku 3 x 3 buňky a napíšou si do nich pojmy, jejichž význam znají. V každé buňce pomyslného tiketu musí být jiný pojem. Učitel potom losuje jednotlivé pojmy, ale říká definice nebo popisy pojmů. Žáci si v tabulce zakřížkují odpovídající pojem.

Jakmile se podaří nějakému žákovi vyškrtat řadu tří pojmů, zakřičí „Bingo!“ a pro kontrolu přečte pojmy a zopakuje jejich definice či popisy. Potom se pokračuje do té doby, až se celý arch zakřížkuje.

Reflexe: Reflexe závisí na předmětu, ve kterém tuto metodu použijeme. Můžeme se žáků např. zeptat, podle čeho si vybírali města, zvířata, osobnosti, slovíčka aj.
(http://clanky.rvp.cz/wpcontent/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf).

3.1.2 KLÍČOVÁ KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Žákům nesdělujeme vzorce hned, ale zapojujeme je do jejich odvozování. Snažíme se motivovat žáky problémovými úlohami z praktického života.

Co tam nepatří

Přínos: Žáci se učí hledat souvislosti mezi pojmy a posiluje se jejich logické myšlení.

Postup: Na tabuli napíšeme řadu pojmů tak, že jeden tam nepatří. Žáci mají za úkol odhalit, který pojem tam nepatří, a zdůvodnit proč.

Reflexe: Protože žáci často mezi pojmy najdou zcela jiné souvislosti, můžeme s nimi diskutovat nad jejich řešením.

Brainstorming

Přínos: Použití při řešení problému, vytváření asociací, uvědomění si souvislostí.

Postup: Na tabuli napíšeme téma, které bude předmětem brainstormingu. Vysvětlíme žákům, že cílem je shromáždit co nejvíce nápadů a neotřelých myšlenek v souvislosti s daným problémem. Vybereme zapisovatele, který bude psát všechny zmíněné nápady. Během navrhování nehodnotíme kvalitu, pouze povzbuzujeme žáky, aby produkovali co nejvíce myšlenek. Žáci mohou

říci cokoliv. Soustředíme se na kvantitu a různé úhly pohledu. Po ukončení brainstormingu jednotlivé myšlenky setřídíme.

Pravda x lež

Přínos: Žáci se učí kriticky vnímat a hodnotit informace.

Postup: Cílem je přemýšlet o probrané látce a rozhodovat, které výroky jsou pravdivé a které nikoliv. Ve skupinách si žáci připraví určitý počet výroků. Při prezentaci mají ostatní žáci za úkol rozhodnout, jestli je daný výrok pravdivý, nebo ne.

Reflexe: Je třeba opravit nepravdivé výroky, aby si je někteří žáci nezafixovali (http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf).

3.1.3 KLÍČOVÁ KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ

Snažíme se, aby se v hodině slovně projevilo co nejvíce žáků. Ve školách často vycházejí školní časopisy, kam žáci přispívají.

Kufr 2

Přínos: Procvičování vyjadřovacích schopností.

Postup: Sdělíme žákům, že cílem je procvičování vyjadřovacích schopností. Vybereme si dvojici žáků a určíme časoměřiče a žáka ukazujícího kartičky. Připravíme si kartičky s pojmy, které chceme zopakovat. Žáci z dvojice se dohodnou, kdo bude napovídat a kdo hádat. Hádající si sedne před třídu a napovídající stojí proti němu. Žák s kartičkami stojí tak, aby na něho hádající neviděl, ale aby kartičky mohla dobře přečíst napovídající třída. Na povel učitele měří časoměřič dvě minuty, během kterých se napovídající žák snaží napovědět opisem, popisem nebo definicí hádajícímu žákovi tak, aby poznal, co za pojem je na kartičce. Při nápovědě se nesmí použít stejného slovního základu.

Reflexe: Pojmy, které nebyly odhaleny, s ostatními zopakujeme.

Vysílač a přijímač

Přínos: Rozvoj schopnosti naslouchat a klást otázky.

Postup: Sdělíme žákům, že cílem je nacvičovat přesné vyjadřování a dobré naslouchání. Žáci se posadí ve dvojicích zády k sobě. Jednomu žákovi dáme obrazový materiál, druhému dáme prázdný papír a tužku. Stanovíme čas do 15 minut. Žák s obrazovým materiálem popisuje obrázek a druhý žák ho kreslí. Cílem je udělat dokonalou kopii, která bude přesná v rozměrech, tvaru i detailech. Dvojice se může vzájemně domlouvat, ale pouze verbálně. Po vypršení času se originál porovná s kopií.

Reflexe: Žáci popíší, jak byli schopni se domluvit (http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf).

3.1.4 KLÍČOVÁ KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

Učíme žáky pracovat ve skupině. Vedeme žáky k respektování společně dohodnutých pravidel. Poskytujeme jim možnost projevit pocity a nálady.

Předávání poznatků

Přínos: Podpora naslouchat druhým a spolupracovat.

Postup: Rozdělíme žáky do skupin po pěti. Každá skupina dostane jinou část textu a jejím úkolem je vybrat to nejdůležitější. Texty ve skupinách spolu tematicky souvisí. Každý žák si připraví metodu, jak předá získané informace ostatním (myšlenkovou mapu, plakát...). Do každé skupiny dáme každému žákovi číslo od 1 do 5. Vytvoří se nové skupiny. Jedničky vytvoří jednu skupinu, dvojky druhou... V nových skupinách žáci předávají ostatním informace, které získali. Ostatní členové skupiny si dělají poznámky a ptají se na doplňující informace. Na závěr si ještě všichni zopakují, co se dozvěděli.

Reflexe: Jak se žákům tento způsob učení líbil? Jak se cítili v roli učitele (http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf)?

3.1.5 KLÍČOVÁ KOMPETENCE OBČANSKÁ

Na různých školách se osvědčilo společné stanovení pravidel chování ve třídě. Často jsou žáci zapojováni do činnosti školního parlamentu. Zprvu žáci zaujmají většinou kritické postoje. Při organizování různých aktivit, jako je drakiáda, basketbalový turnaj nebo sponzorování klokana v ZOO, již vidí, jakého úsilí je potřeba vynaložit k úspěšnému dokončení pořádané akce.

Palec nahoru

Přínos: Respektování druhých a chápání principů demokracie.

Postup: Cílem je umožnit všem žákům ve třídě, aby vyjádřili svůj názor. Palec nahoru znamená kladnou odpověď, palec dolů znamená zápornou odpověď. Při probírání látky se můžeme zeptat na to, jestli látku pochopili, žáci mohou palcem odpovědět na různé otázky, mohou vyjádřit svůj názor nebo pocit (http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf).

3.1.6 KLÍČOVÁ KOMPETENCE PRACOVNÍ

Žáci osmé a deváté třídy většiny škol navštěvují v rámci vyučování informační středisko úřadu práce, kde se seznamují s možnostmi profesního uplatnění (http://clanky.rvp.cz/wpcontent/upload/prilohy/2612/zaverecna_prace.pdf).

4. HRA JAKO ZPŮSOB UČENÍ

Základní úkoly jazykové výchovy na primární škole (první až pátý ročník) s ohledem na rozvoj kultury řeči jsou tyto:

- nenásilně zvykat žáky vyjadřovat se spisovným jazykem,
- pěstovat dovednost vyjadřovat se prostě, ale uspořádaně a jasně v kratičkých mluvených projevech,
- pěstovat spisovnou výslovnost a kulturu mluvené řeči.

V oblasti kultury řeči má být výsledkem lepší srozumitelnost jazykových projevů vůbec i vyšší kvalita řečových projevů pronášených s estetickým záměrem.

Nová koncepce čtení a literární výchovy na prvním stupni základní školy věnuje systematickou péči nejen souvislému vyjadřování a dalším otázkám jazykové výchovy, ale i výcviku dechu, hlasu a výslovnosti. Má-li učitel zabezpečit tyto požadavky, musí být sám v tomto oboru velmi erudovaný a technicky dokonalý.

Rozvíjení techniky řeči nemůžeme chápat jako nějaký dril, systém cvičení, který je zařazen do každé vyučovací hodiny jazyka českého. Jde spíše o hry s pravidly mluvy, které mohou sloužit i jako vhodná motivace a zároveň i pro psychické uvolnění, rozvíjení smyslu pro humor apod. Vždy však musí být funkčně zaměřena.

Cvičení na dech, hlas a výslovnost můžeme zařazovat do vyučovacích hodin jazykového vyučování, čtení, psaní a literární výchovy (Nelešovská, 2005).

4.1 DECHOVÁ CVIČENÍ

Podle Nelešovské, A. (2005, 126): „*Dechová cvičení a hry podmiňují mluvní techniku hlasovou a artikulační*“. Často jsou spojována s pohybem.

K cvičení prodlouženého výdechu a rychlého, nenápadného přídechu se využívá různých rytmických říkadel přejatých většinou z české lidové poezie.

Slyšte, lidé, co divného,
okrad chudý potřebného,
udělal mu škodu ráznou,
uřezal mu kapsu prázdnou.

A v té kapse byla švestka,
a v té švestce byla pecka,
a v té pecce bylo jádro.
Tu to máme, kmotře Vávro!

Ene bene Emane,
kdo tu babu dostane,
ten to není, ten to je,
ten už s námi nehraje.

Pronášíme po hlubokém nádechu, uvolněně, bez zesilování, ale ani nezeslabujeme hlas. Zkusíme, kolik veršů dokážeme pronést na jeden výdech (Nelešovská, 2005).

4.1.1 PROCVIČOVÁNÍ DÉLKY NÁDECHU A VÝDECHU

- Cvičení se švihadlem, odříkávání říkanky.
- Rozvíjení věty:
 - Přeji Vám dobré jitro!
 - Vážení posluchači, přeji Vám dobré jitro!
 - Vážení posluchači, přeji Vám hezké, dobré jitro!
 - Vážení posluchači, přeji Vám hezké, dobré jitro a vítám Vás u přijímačů!
- Zůstaňte tiše sedět a pozorujte, co se děje na ulici.
- Hovořte do pomyslného mikrofonu. Sledujte svůj projev.
- Předkloníme se, ruce bezvládně spuštěné, hlava směřuje temenem dolů, uvolníme obličejové svalstvo. Dvakrát až třikrát se nadechneme a vydechneme.
- V předklonu se nadechneme, postavíme se a volně vydechneme.

Řekněte na jeden nádech

V textech označte místa nádechů. V nácviku pokračujte tak, až se vám podaří říci celý text na jeden nádech. Nádech nesmí narušit váš projev.

Pohádky z tisíce a jedné noci

(F. Hrubín)

Plavil jsem se od přístavu k přístavu, poznával nové a nové lidi všech barev a jazyků, prodával jsem a kupoval zboží, až jsem se dočkal, že se loď, obtížená bohatstvím, obrátila na cestu k domovu (Nelešovská, 2005).

4.2 HLASOVÁ CVIČENÍ

K cvičení se používá jednoduchých textů, jejichž obsah vyžaduje nebo může vyžadovat pro své vyjádření proměny hlasové síly, výšky i barvy. Podporují navození měkkého hlasového začátku. Dbáme na to, abychom věty pronášeli na jeden nádech, dokud nám to nedělá potíže.

Říkejte text tiše, s dobrou výslovností, ale nešeptejte.

Ach já brouček sekal souček,
usek jsem si paleček,
šel jsem k panu doktorovi,
aby mi dal flastříček.

A pan doktor povídal:

„Cos to, broučku, udělal?“

Ach já brouček sekal souček,
usek jsem si paleček,
šel jsem k panu doktorovi...

Text říkejte na vzdálenějším koutě místnosti, ve které se nacházíte. Postupně přidávejte na hlasitosti. Nekřičte. Tichá řeč je obtížnější, ale zároveň vhodnější pro hlasovou techniku (Nelešovská, 2005).

4.3 ARTIKULAČNÍ CVIČENÍ

Procvičujeme artikulaci jednotlivých hlásek, slov, slovních spojení, větných celků.

Artikulace samohlásek

Doporučuje se užít cvičení typu – autíčko, bili, bílí, víno... Cvičení jsou vhodná pro ty, kteří mají při artikulaci napětí v krku. U těch, jejichž jazyk je pasivnější, se doporučují cvičení typu – jíva, jíva, bílá jíva, bílá lípa...

Nácvik samohlásek

Koza bílá
hrušky sbírá
strakatá je nese,
až se celá třese,
až se s nima celá
k zemi shýbá.

Vyslovujete samohlásky přehnaně dlouze a přehnaně krátce. V textech sledujte dech, můžete také přidat pohyb (Nelešovská, 2005).

Zavírám, zavírám les,
aby sem nikdo nevez,
Ani kočka, ani pes.
vleze-li sem bába,
ať z ní bude žába,
vleze-li sem dědek,
ať z něj bude dudek,
vleze-li sem panna,

ať z ní bude srna,
vleze-li sem mládenec,
ať z něj bude brabenec.

4.4 JAZYKOLAMY

Jazykolamy jsou velmi obtížné na výslovnost i mluvní orgány, které pracují příliš křečovitě a napjatě. Využíváme je nejčastěji jako hry a pro nácvik složitých souhláskových spojení. Není podmínkou, že musí být zařazovány do každé hlasové rozcvičky (Nelešovská, 2005).

Vítr venku velmi fouká, Fafejtovi fajfku sfouká.

Pět švestek, šest švestek.

Šel pštros s pštrosicí a s malými pštrosáčky do pštrosáčárny.

Milý brrrachu, půjč mi hrrrachu, až namlátím, zas ti vrátím.

Strč prst skrz krk.

V sušárně se suší šušťák.

Krásná královna Klára na klavír hrála.

4.5 HRY PRO ROZVOJ ŘEČI, SLOVNÍ ZÁSObY

Jakou máš slovní zásobu?

Učitel vybere z abecedy jedno písmeno, bod získává ten hráč, který napíše za X minut co nejvíce:

- Slova, která začínají tímto písmenem.
- Slova, která končí tímto písmenem.
- Slova, která začínají i končí tímto písmenem.
- Slova, v nichž je dané písmeno dvakrát, třikrát,....

Boj o písmeno

Hráči sedí v řadě, učitel jim ukazuje písmena a současně řekne např. zvíře. Úkolem je co nejrychleji požadované zvíře, začínající daným písmenem, vykřiknout. Ten, kdo první správně odpoví, získává kartičku s tímto písmenem. Vyhrává ten, kdo má kartiček nejvíce (Nelešovská, 2005).

Každý básníkem

Pás papíru se složí jako harmonika. První napíše libovolnou větu (verš), papír složí a podá ho sousedovi, kterému současně pošeptá poslední slovo svého verše. Úkolem dalšího hráče je napsat další verš tak, aby se s předcházejícím rýmoval. Tak papírek putuje až k poslednímu, který složený papír rozloží a „báseň“ přečte nahlas.

Vymyšlené věty

Úkolem je napsat co nejvíce vět, v nichž by nebyla ani jedna dlouhá samohláska. Vítězí ta skupina, která má vět nejvíce (hodnotíme i délku věty). Např. „Byl jsem v Africe a viděl jsem tam spoustu rostlin“ (Nelešovská, 2005).

Praktická část

5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Další částí mé diplomové práce je zpracování ankety na téma: Didaktická hra v hodinách českého jazyka na 1. stupni základních škol a jejich uplatnění při rozvoji jazykové kompetence (viz příloha č. 1) .

5.1 CÍL ŠETŘENÍ

Cílem mého průzkumu bylo zjistit, zda učitelé v dnešní době při výuce na prvním stupni využívají jako jeden ze způsobů výuky didaktickou hru a pokud jí využívají, tak jak často. Průzkum měl dále také zjistit, z jakých zdrojů učitelé čerpají náměty na didaktické hry.

5.2 INFORMACE VYUŽITÉ V ŠETŘENÍ

Nebylo to úplně snadné, dotazníky jsem roznesla do škol nejen v místě svého bydliště. Ne vždy jsem se ovšem setkala s pochopením pedagogů. Ze 145 dotazníků, které jsem roznesla celkem do sedmi plně organizovaných a šesti malotřídních se mi vrátila jen o něco větší část než je polovina. Převážná část dotazníků byla z Moravskoslezského kraje, další pak z kraje Vysočina a kraje Středočeského.

5.3 METODY ŠETŘENÍ

Anketa proběhla formou dotazníků, které jsem si sama vytvořila a vypracovala pod vedením mé vedoucí diplomové práce. Spolu se svou vedoucí, se kterou jsem vše konzultovala vznikl dotazník rozdělený na dvě

části. V první části zjišťoval základní údaje dotazovaných, ve druhé pak jejich názory na didaktickou hru a její využití při výuce.

5.4 DEMOGRAFICKÁ STRUKTURA

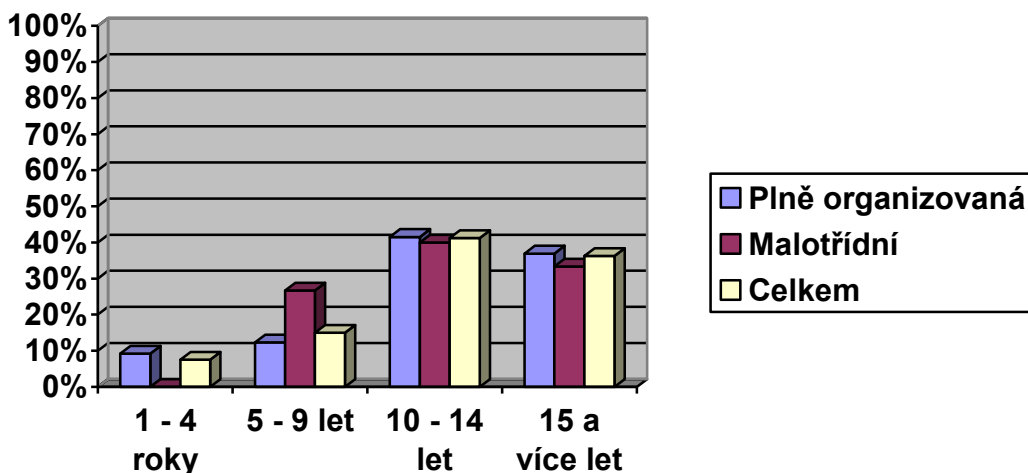
5.4.1 POHLAVÍ PEDAGOGŮ

Z celkového počtu 80 pedagogů se výzkumu zúčastnilo 68 žen a 12 mužů. Z toho bylo 54 žen což je 83,08% z plně organizovaných škol a 14 žen což je 93,3% ze škol malotřídních a 11 mužů což 16,92% je ze škol plně organizovaných a 1 muž což je 6,67% ze školy malotřídní. Jak už v malotřídních tak i v plně organizovaných školách na prvním stupni převládá nadváha žen. Žen je 85 % a mužů je 15%.

5.4.2 DÉLKA PRAXE PEDAGOGŮ

Podle dotazníků jsem také rozdělila učitele do 4 věkových skupin, které se odvíjí od délky jejich samotné praxe na 1. stupni základních škol. Věkové skupiny jsem vytvořila takto: 1 – 4 roky, 5 – 9 let, 10 – 14 let a poslední 15 a více let učitelské praxe.

GRAF 5.4.2



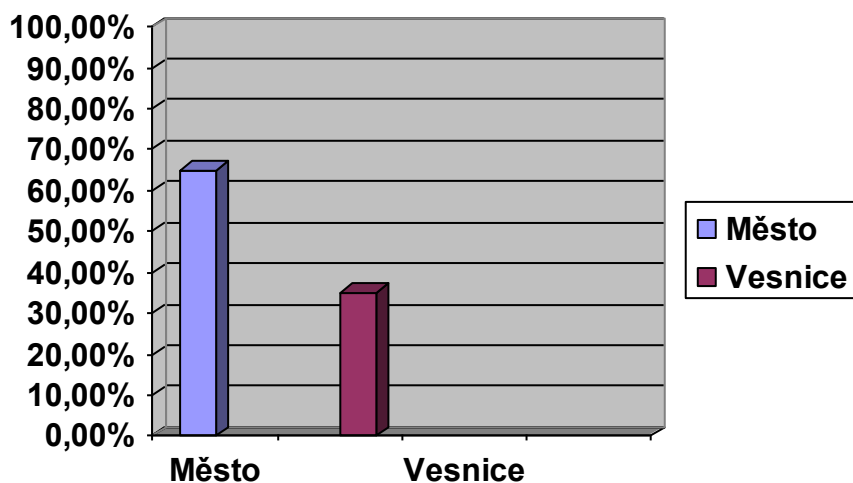
Komentář ke grafu 5.4.2: Celkem 6 pedagogů se řadí do kategorie 1 – 4 roky což je 80 7,5% a z toho je všech 6 ze škol plně organizovaných. 12 pedagogů patří do kategorie 5 – 9 let praxe což je 15% z toho je 8 ze škol plně organizovaných a 4 ze škol malotřídních. 33 pedagogů patří do kategorie 10 – 14 let praxe což je 41,25%, z toho bylo 27 ze škol plně organizovaných a 6 ze škol malotřídních. Do kategorie 15 a více let praxe se zařadilo 29 pedagogů což je 36,25%, z toho 24 bylo z plně organizovaných škol a 5 ze škol malotřídních.

Věkový průměr délky praxe učitelů a učitelek na plně organizovaných školách je 12,94 let. Věkový průměr délky praxe učitelů a učitelek na malotřídních školách je 13,73 let. Celkový věkový průměr délky praxe učitelů a učitelek na obou typech škol je 13,1 let.

5.4.3 UMÍSTĚNÍ PRACOVÍŠŤ PEDAGOGŮ

V dotazníku učitelé vybírali zda škola, kde vyučují se nachází na vesnici nebo ve městě.

GRAF 5.4.3

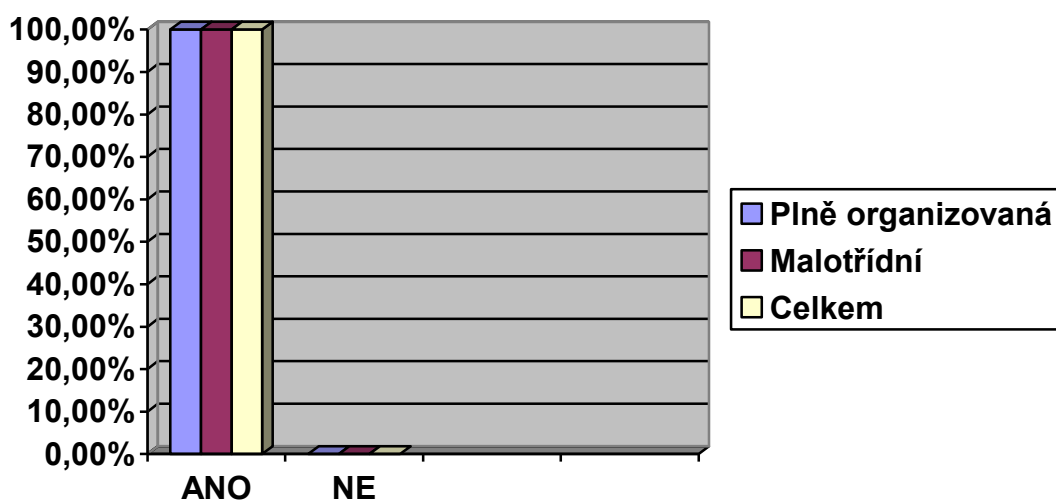


Komentář ke grafu 5.4.3: Celkem 52 pedagogů učí na městských školách, což je 65%. Zbýlých 28 pedagogů učí na školách vesnických a to je 35%.

5.5 DIDAKTICKÉ HRY V HODINĚ ČESKÉHO JAZYKA NA 1. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL A JEJICH UPLATNĚNÍ PŘI ROZVOJI JAZYKOVÉ KOMPETENCE

5.5.1 VYUŽÍVÁTE DIDAKTICKÉ HRY VE VÝUCE ČESKÉHO JAZYKA?

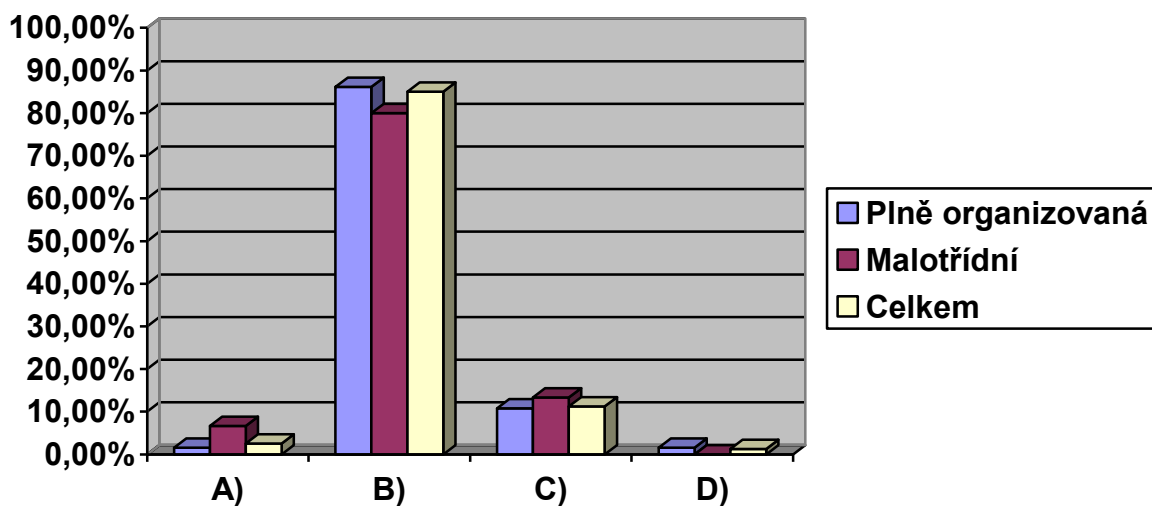
GRAF 5.5.1



Komentář ke grafu 5.5.1: Z grafu je naprosto jasné, že učitelé jak na plně organizovaných tak malotřídních školách využívají didaktickou hru v hodinách českého jazyka 100%.

5.5.2 JAK ČASTO ZAŘAZUJETE DIDAKTICKOU HRU VE VÝUCE ČESKÉHO JAZYKA?

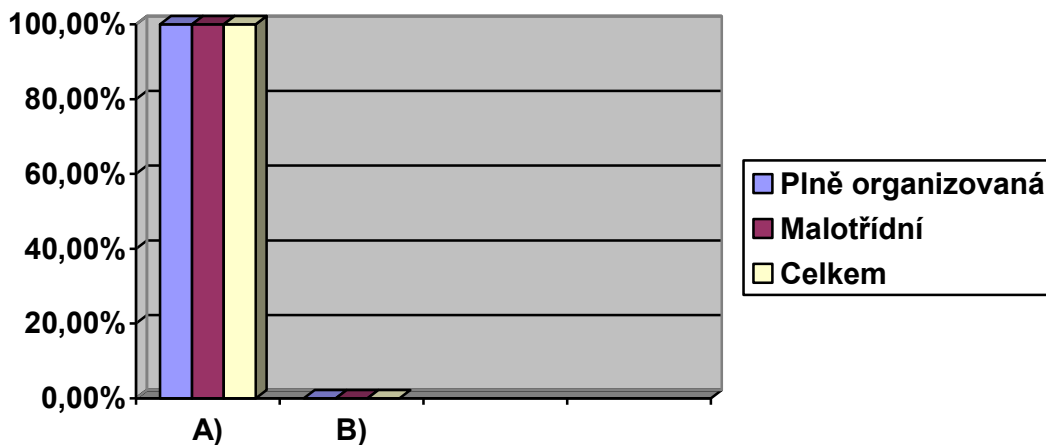
GRAF 5.5.2



Komentář ke grafu 5.5.2: Celkem jak na plně organizovaných tak i na malotřídních školách 2,50% pedagogů využívá didaktickou hru v každé hodině. 85% pedagogů ji využívá několikrát do týdne, 11,25% jen 1x za týden a 1,25% 1x za měsíc.

5.5.3 JAK REAGUJÍ ŽÁCI NA DIDAKTICKÉ HRY?

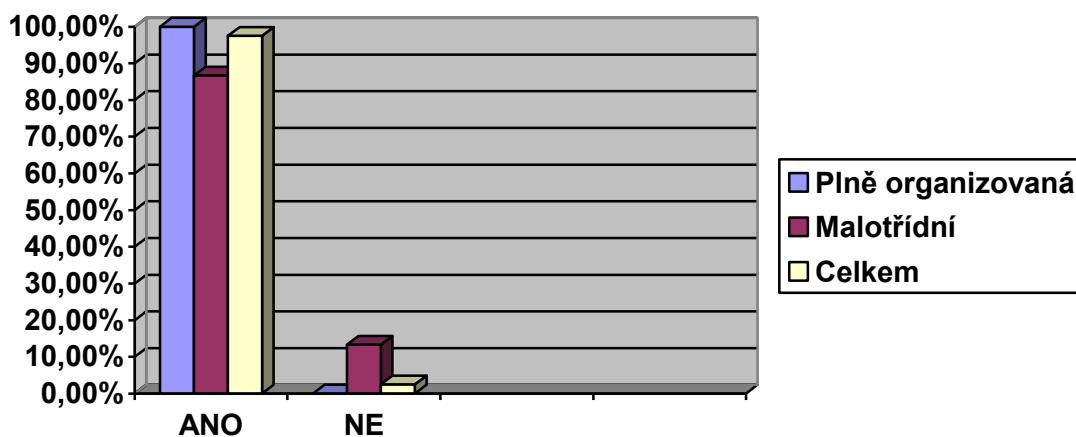
GRAF 5.5.3



Komentář ke grafu 5.5.3: U této otázky je opět na obou typech škol 100% odpověď za a) baví je to.

5.5.4 JE PODLE VÁS DIDAKTICKÁ HRA VHODNÁ METODA PRO VÝUKU JAZYKA ČESKÉHO?

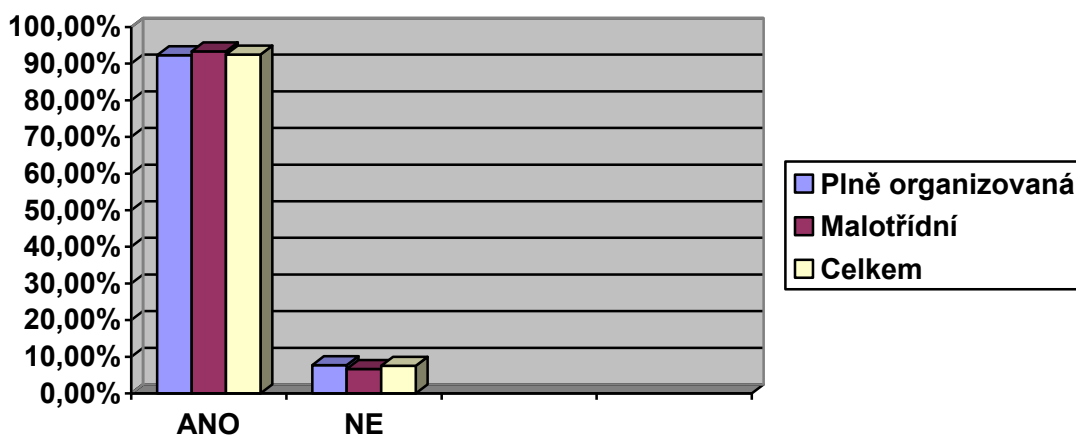
GRAF 5.5.4



Komentář ke grafu 5.5.4: Celkem u této otázky odpověděla ano většina pedagogů, konkrétně 97, 50%. Ne odpověděla pouze malá část, konkrétně 2,50%.

5.5.5 ROZVÍJÍ PODLE VÁS DIDAKTICKÁ HRA U ŽÁKŮ KOMUNIKATIVNÍ KOMPETENCE?

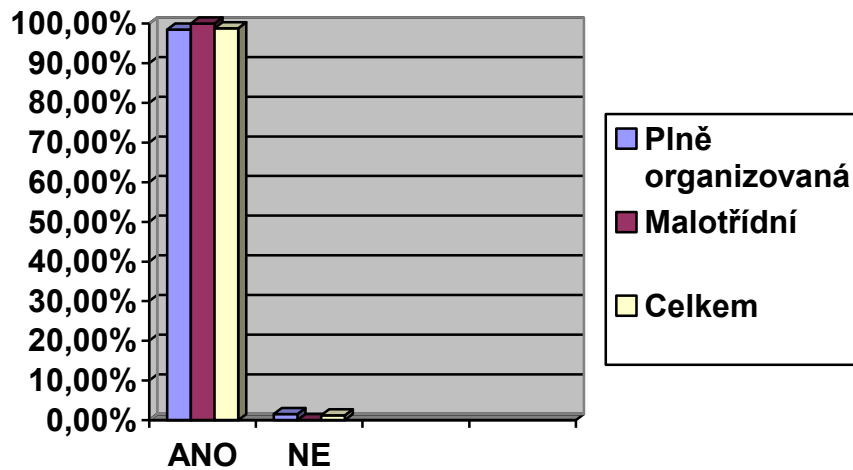
GRAF 5.5.5



Komentář ke grafu 5.5.5: Z grafu můžeme vyčíst, že tato otázka byla u obou typů škol téměř na 100% pedagogy zodpovězena ano. Přesně 92,50% zvolilo odpověď ano a pouhých 7,50% odpověď ne.

5.5.6 NAPOMÁHÁ PODLE VÁS DIDAKTICKÁ HRA VYTVOŘIT POZITIVNÍ VZTAH K VYUČOVANÉMU PŘEDMĚTU?

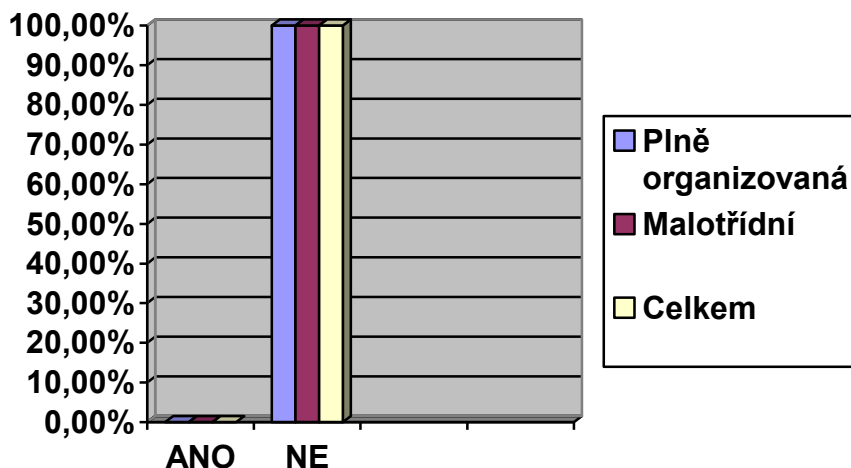
GRAF 5.5.6



Komentář ke grafu 5.5.6: Další z otázek, na kterou téměř 100% dotazovaných odpovědělo ano. Konkrétně ano odpovědělo 98,75% a ne pouhých 1,25%.

5.5.7 NARUŠUJE PODLE VÁS DIDAKTICKÁ HRA SOUSTŘEDĚNOST ŽÁKŮ?

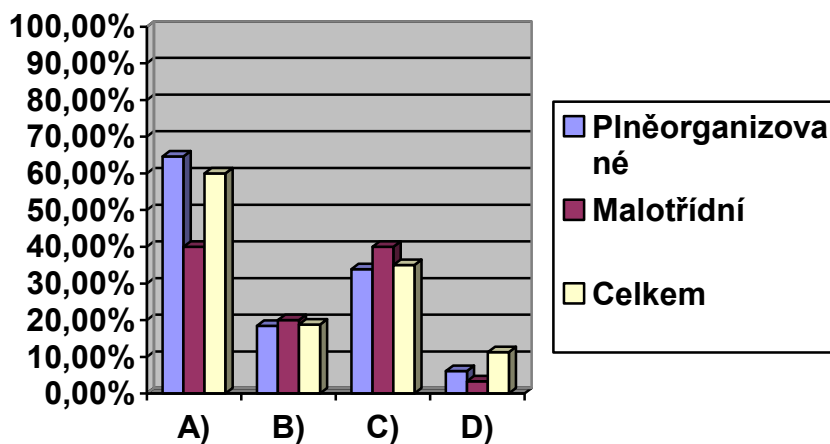
GRAF 5.5.7



Komentář ke grafu 5.5.7: V tomto případě všichni dotázaní na tuto otázku odpověděli ne. Takže odpověď ne má 100%.

5.5.8 DO KTERÉ FÁZE VÝUKY ZAŘAZUJETE DIDAKTICKOU HRU?

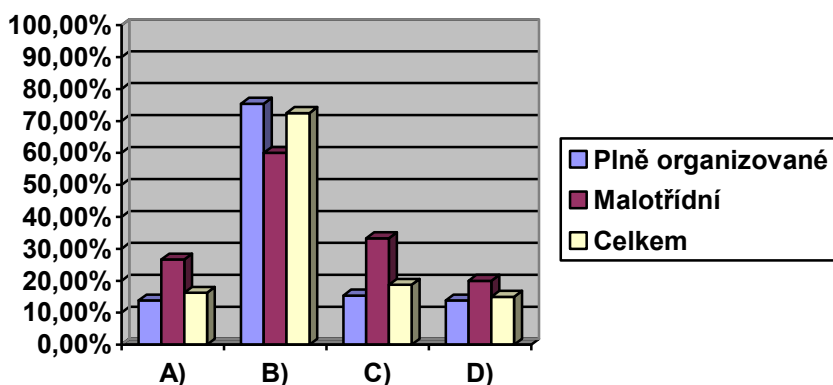
GRAF 5.5.8



Komentář ke grafu 5.5.8: Tato otázka již měla odpovědi různorodé. Nejčastější u obou typů škol byla odpověď za a) motivace což bylo 60%. Dále za b) osvojování učiva 18,75%, za c) upevňování učiva 35% a za d) kontrola 11,25%.

5.5.9 PRŮBĚH DIDAKTICKÉ HRY ZAMĚŘUJETE PŘEDEVŠÍM NA?

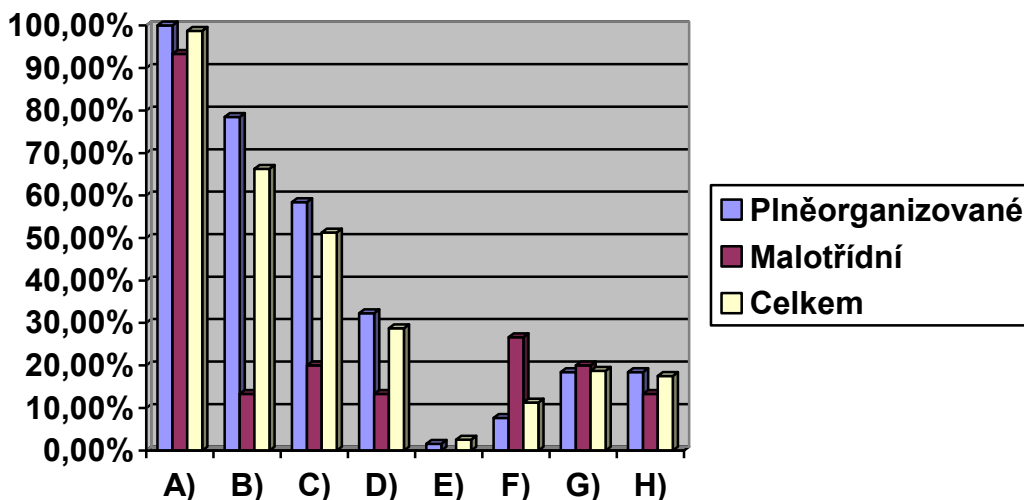
GRAF 5.5.9



Komentář ke grafu 5.5.9: Na tuto otázku pedagogové na obou typech škol odpovídali takto: za a) soutěživost odpovědělo 16,25%, za b) spolupráce odpovědělo 72,5%, za c) problémové učební úlohy 18,75% a za d) individuální výkon a samostatné myšlení 15%.

5.5.10 VE KTERÉM PŘEDMĚTU VYUŽÍVÁTE NEJČASTĚJI DIDAKTICKOU HRU?

GRAF 5.5.10



Komentář ke grafu 5.5.10: U této otázky měli učitelé na výběr z 8 možností. Mohli označit i více odpovědí. Nejčastěji se vyskytovala odpověď za a) český jazyk a to celkem v 98,75%, dále za b) matematika 66,25%, za c) prvouka 51,25%, za d) hudební výchova 28,75%, za e) výtvarná výchova 2,5%, za f) pracovní činnosti 11,25%, za g) přírodověda 18,75% a za h) vlastivěda 17,5%.

5.5.11 MŮŽETE DOPORUČIT PUBLIKACI, INTERNETOVÉ STRÁNKY ČI JINÉ ZDROJE INSPIRACE, ZE KTERÝCH ČERPÁTE DIDAKTICKÉ HRY?

Tato otázka byla doplňující a ve většině dotazníků zůstala nevyplněná. Pár učitelů uvedlo jako zdroj stránky Rámcového vzdělávacího programu, někde se vyskytovala stránka www.sborovna.cz.

5.6 SHRnutí DOTAZNíKOVÉHO ŐETŘENÍ

Po spočítání a vyhotovení výsledků z vyplněných dotazníků jsem dospěla k jasnému a celkem jednoznačnému závěru.

Didaktická hra je v současné době na základních školách, konkrétně na 1. stupni využívána celkem často. Dotazníky jsem měla vyplněné od různě starých učitelů a učitelek s odlišnou délkou jejich učitelské praxe. Přesto se odpovědi ve většině případech shodovaly bez ohledu na věk, třídu, délku praxe nebo třeba kraj ve kterém učitelé působí.

Učitelé využívají didaktickou hru jako jeden ze způsobů jak děti motivovat a aktivizovat k lepším výkonům. Snaží se jí využívat jako prostředek, kterým vyučují děti a předávají jim vědomosti a dovednosti. Často jí učitelé využívají při rozvíjení samostatnosti a spolupráce mezi jednotlivými žáky ve třídě.

Můj dotazník byl zaměřen především na didaktickou hru a její využití v hodinách českého jazyka u žáků na 1. stupni. Poslední otázka v mém dotazníku byla zaměřena všeobecně na didaktickou hru a její využití v hodinách na 1. stupni. Dotazovala se, ve kterých předmětech učitelé didaktickou hru využívají. Po zodpovězení a vyhotovení jsem zjistila, že jí využívají téměř ve všech vyučovacích předmětech podle potřeby stejně jako v hodinách českého jazyka.

6. PŘÍPRAVY

6.1 PŘÍPRAVA NA HODINU 1

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Procvičování známých písmen

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: sešity, karty, papíry, pastelky, slabikář Nová škola

ÚVODNÍ ČÁST

- Hlasité čtení slov z tabule na procvičení
- Slabikář – hlasité čtení známého článku na známky

HLAVNÍ ČÁST

- Slabikář - doplňování názvů zvířátek podle obrázku
 - vytleskávání slabik u jednotlivých slov
 - vymysli jednu větu a to tak, aby ve větě bylo jedno ze zvířat na obrázku
- Cvičný sešit - „Auta“ - na obrázku s auty jsou napsaná neoddělená slova. Tvým úkolem je, si slova přečíst, správně oddělit čárkou a přepsat do sešitu (najdi 6 – 7 slov).
 - opiš krasopisně libovolně zvolenou jednu větu z tabule
- Karty - přečti si potichu slovo z karty, jakmile si ho přečteš, otoč se a já poznám, že už víš co je na kartě napsané. Kdo bude vyvolaný řekne na hlas, co za slovo si přečetl na kartě.
- Písanka - opiš krasopisně řádků

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Malování - děti dostanou papír na němž budou napsaná různá slova, která si sami dokáží přečíst. Jejich úkolem je, slova na

papíře si potichu přečíst a vždy namalovat to, co je tam napsáno. Na závěr si společně zkontrolujeme, zda to mají správně (viz příloha č. 2).

- Hra - „Malý, velký, tlustý“ - učitel stojí a říká: malý (děti si dřepnou), velký (děti stojí), tlustý (děti stojí a roztáhnou ruce).

6.2 PŘÍPRAVA NA HODINU 2

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Návčik čtení nového písmene H,h

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: slabikář Nová škola, pastelky

ÚVODNÍ ČÁST

- Zopakujeme a procvičme si na úvod hodiny společně hlasité čtení známých slov z tabule
- Naučíme se číst nové písmenko, než ale začneme přečteme si společně motivační pohádku o písmenku H,h

HLAVNÍ ČÁST

- Pohádku jsem si přečetli, teď si vybarvíme písmenko H, h o kterém jsme si četli, abychom si zapamatovali jak vlastně vypadá
- Nástěnný obraz - nejprve pojmenuj obrázky, které na obraze vidíš
 - vytleskej jednotlivá slova ať víš, kolik mají slabik
 - pokus se vymyslet pěknou větu na některé ze slov z obrazu
- Slabikář - přečteme si nahlas úvodní básničku k písmenu H, h a

následně si v básničce zakroužkujeme všechna H a h
- společně hlasitě čteme slabiky a následně je spojujeme ve
slova která již známe a umíme přečíst.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Probudí nás hláska H,h - děti si lehnou hlavou na lavici a zavřou oči.
Učitel říká nejrůznější slova. Děti musí reagovat pouze na ta slova, která začínají právě tím písmenkem H, a h. Pokud uslyší slovo začínající na hlásku H, h tak zvednou hlavu z lavice, pokud však uslyší slova, které začínají jakoukoliv jinou hláskou, zůstanou ležet s hlavou na lavici.

6.3 PŘÍPRAVA NA HODINU 3

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Procvičování a upevňování písmene H, h

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: slabikář Nová škola, písanka Nová škola

ÚVODNÍ ČÁST

- Hra - „Přijela babička z Číny, přivezla škopíček špíny a v něm plavalo písmenko H, h. Učitel řekne tuto větu a žáci pak postupně říkají, slova začínající písmenem H, h. První žák řekne slovo, druhý zopakuje to, co řekl žák před ním a přidá další slovo na H, h.

HLAVNÍ ČÁST

- Hlasité čtení známých slov z tabule
- Slabikář - hlasité čtení článku s porozuměním. Žáci musí dávat pozor co čteme, protože po přečtení učitel klade otázky, aby zjistil, zda žáci dávali pozor.
(Co si četl? Ve které větě se píše, že... ? Na kterém řádku najdeme... ?)
- Písanka - napiš krasopisně první polovinu stránky
 - Na procvičení prstů při psaní si paní učitelka řekne s žáky básničku a společně s tím jak říkají si procvičí a uvolní prsty.
„ Ťuká, ťuká dešník, na veliký dešník. Ťuká, ťuká prstíkem, kdo je pod tím dešníkem? To jsem já panenka, značí se mi sukénka“ .

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Písanka - dopiš krasopisně druhou polovinu stránky.

6.4 PŘÍPRAVA NA HODINU 4

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Procvičování známých písmen

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: slabikář Nová škola, karty

UVODNÍ ČÁST

- Celá třída společně čte nahlas slova z tabule na procvičení

HLAVNÍ ČÁST

- Slabikář - hlasité čtení předem procvičeného a dětem známého článku na známky
- čtení slabik na procvičení
- Opis vět z tabule
- Učitelka ukazuje karty na nichž jsou napsaná různá slova, která již žáci dokáží bez problémů přečíst, žáci si musí slovo správně přečíst a pak najít předmět, který je uveden na kartě někde ve třídě a ukázat na něj.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Kartičky s úkoly – Učitelka má u sebe kartičky, na nich je napsaný nějaký úkol. Žák si musí potichu úkol přečíst tak, aby to nikdo neviděl a pak ten úkol musí splnit. Ostatní žáci hádají, co tam měl napsáno za úkol.

6.5 PŘÍPRAVA NA HODINU 5

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Procvičování známých písmen

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: slabikář Nová škola, písanka Nová škola, papíry, pastelky

ÚVODNÍ ČÁST

- Slabikář - opakování známého článku
- čtení a hádání hádanek

HLAVNÍ ČÁST

- Písanka - psaní na procvičení
- Splň jeden z úkolů z karty. Učitelka rozloží na zem pod tabuli kartičky s různými úkoly. Žáci si každý vezmou jednu kartičku, přečtou si co je na ní napsáno a úkol v tichosti splní.
- Berušky - přečti si správně jméno z karty
 - zkus vymyslet větu v níž by se objevilo dané jméno
 - větu kterou si vymyslel krasopisně napiš do sešitu a to se všemi náležitostmi jaké věta má mít.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Vajíčko - žáci si vezmou list papíru a na něj si nakreslí ovál, vajíčko. Učitelka ukazuje karty a na nich jsou napsány úkoly. Žáci si musí přečíst co je na kartách napsáno a pak to zakreslí do oválku, vajíčka např. Červená pusa, modré oči, zelená mašle aj. Postupně jak kreslí jim vzniká vajíčko, které má oči, nos, pusku, uši a jiné věci.

6.6 PŘÍPRAVA NA HODINU 6

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Procvičování známých písmen

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: slabikář Nová škola, písanka Nová škola

ÚVODNÍ ČÁST

- Hlasité čtení článku z tabule

HLAVNÍ ČÁST

- Motivační povídání s dětmi o zoologické zahradě
 - Kdo už někdy byl v Zoo?
 - Víte, kde ta Zoo byla, v jakém městě?
 - Jaká zvířátka jste tam viděli?
 - Které zvířátko se vám líbilo nejvíc?
 - Chtěli byste se znovu podívat do Zoo?
- Hra „MIMOZEMŠŤAN“ - Učitelka hláskuje slova a žáci si musí uvědomit jaké slovo učitelka hláskuje. Kdo to pozná se přihlásí a řekne to dané slovo.

Př. L - I - Š - K - A

P - E - J - S - E - K

M - E - D - V - Ě - D

S - L - O - N aj.

- Slabikář - hlasité čtení textu

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Písanka - procvičování psaní

6.7 PŘÍPRAVA NA HODINU 7

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Návuk čtení nového písmene B, b

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: papír, pastelky

ÚVODNÍ ČÁST

- Motivace pomocí pohádky k novému písmenku B, b

HLAVNÍ ČÁST

- Na základě přečtené pohádky si děti vyrobí „kouzelné“ brýle - děti vždy, když si je nasadí, tak vidí o den dopředu. Postupně potom vypráví, co viděly právě ony, když měly brýle na očích.
- Pohybová hra - Děti se pohybují libovolně po třídě, na slovo, ve kterém uslyší písmenko B, b se zastaví, dají ruce v bok a vystrčí bříško. Jestliže ve slově B, b nebude, lehnou si na zem a hlavu schovají do dlaní.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Kostka - žáci si vezmou cvičný sešit. Učitelka má kostku na níž je místo čísel napsané na každé straně nějaké písmenko. Učitelka hodí kostkou, padne to na nějaké písmenko, které žáci znají. Ti pak musí na dané písmenko vymyslet a napsat krasopisně 3 libovolná slova.

6.8 PŘÍPRAVA NA HODINU 8

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Upevňování a procvičování písmene B, b

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: Slabikář Nová škola, písanka Nová škola, pracovní listy viz příloha

ÚVODNÍ ČÁST

- Práce na tabuli s nástěnným obrazem - pojmenuj obrázky které vidíš na tabuli
 - vytleskej jednotlivá slova na hlásky
 - pokus se vymyslet větu na některé ze slov z tabule

HLAVNÍ ČÁST

- Slabikář - čtení nového článku k písmenku B, b
 - kroužkování písmenka B, b v textu na upevnění tohoto písmena
- Písanka - psaní poloviny stránky na procvičení
- Pracovní list na procvičení b, d, p (viz příloha č. 3)

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Procvičení b, d, p při samostatné práci dvojic. Dvojice dostanou list papíru na němž je napsané velkým písmenka b, d a p. K tomu také dostanou na malinkých lístečkách slova začínající na tato písmena. Jejich úkolem je, aby všechna slova zařadili pod příslušné začínající písmenka a následně je tam nelepili (viz příloha č. 4).

6.9 PŘÍPRAVA NA HODINU 9

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Upevňování a procvičování písmene B, b

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: Slabikář Nová škola, sešity, papíry, pastelky

ÚVODNÍ ČÁST

- Slabikář - jako rychlé procvičení si zopakujeme hlasitým čtením známá slova ze slabikáře

HLAVNÍ ČÁST

- Věta - nejprve si řekneme společně jak se správně píše věta
 - nadiktujeme si větu „Jíra nese malou Janu.“
 - Společně si větu přečteme a zkontrolujeme, zda je správně napsaná.
 - vezmeme si nůžky a větu rozstříháme
 - spočítáme slova ve větě
 - větu znovu každý sám zkusí poskládat tak jak byla původně
 - řekneme si, které slovo je ve větě na prvním místě, kterým slovem věta končí
 - následně větu žáci opět krasopisně opíšou do cvičného sešitu
 - na závěr si žáci vezmou pastelku a vyznačí si barevně velké písmeno na začátku věty a také znaménko na konci věty pro upevnění
 - jako poslední věc spočítají počet slov ve větě a za větu počet slov napíšou

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Zajíci - učitelka naskládá pod tabuli obrázky se zajíci. Na každém zajíci bude napsána nějaká věta.. Žáci si každý jednoho zajíce vezmou, přečtou si co je tam napsáno a poté jdou do lavic a to co si přečetli nakreslí.

6.10 PŘÍPRAVA NA HODINU 10

Předmět: Český jazyk

Téma vyučovací hodiny: Upevňování a procvičování písmene B, b

Ročník: první

Klíčové kompetence: k učení, komunikativní, k řešení problémů

Výukové metody a strategie: rozhovor, vysvětlování, didaktické hry
hromadné, skupinové vyučování

Pomůcky: Slabikář Nová škola, písanky Nová škola, pracovní listy viz příloha

ÚVODNÍ ČÁST

- Procvičování pravolevé orientace - učitelka říká dětem úkony a ony je plní. Např. „Zvedni levou ruku.“
„Zvedni pravý palec na ruce.“

HLAVNÍ ČÁST

- Čtení slov z tabule na procvičení
- Slabikář - hlasité čtení článku
 - čtení slabik
 - kroužkováním spoj slabiky ve slova
- Písanka - psaní poloviny stránky na procvičení
- Slova z karet - žáci si přečtou slovo na kartě, musí si dané slovo najít ve třídě a pak na něj ukáží prstem.

ZÁVĚREČNÁ ČÁST

- Pracovní list - Hmyz (viz příloha č. 5)

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo téma didaktická hra a její využití v hodinách českého jazyka při rozvoji jazykové kompetence. Když jsem si toto téma vybrala, líbilo se mi, ale nebyla jsem si jistá tím, co budu psát a co mě vlastně čeká. Začala jsem tedy shánět vhodnou literaturu, materiály a jiné podklady pro sepsání své práce.

Na úvod jsem se zaměřila na hru obecně. Na to, jaký má hra vliv na vývoj jedince, na jeho vzdělání a rozvoj. Tímto jsem se dostala k tématu didaktická hra. Co to vlastně je, k čemu nám slouží a jak jí využíváme, abychom dosáhli požadovaného cíle.

S hrou a učením souvisí také komunikace. Takže další má kapitola se zaměřovala na komunikaci. Na to, co je to řeč, jaké mohou vznikat překážky v komunikaci mezi jedinci, jak si můžeme rozvíjet slovní zásobu, nebo třeba jak rozvíjíme jazyk ve škole.

Další kapitolu jsem zaměřila na hru jako jeden ze způsobů učení. Zde jsem využila témata jako jsou dechová cvičení, hlasová cvičení, jazykolamy a také třeba hry pro rozvoj slovní zásoby.

Následovala pátá kapitola, ve které jsem se zaměřila na dotazník. Uvedla jsem zde ukázkou dotazníku a také odpovědi, které mi poskytli učitelé a učitelky na různých typech škol. S vyhotovováním dotazníku jsem neměla nijak problém. Odpovědi byly jasné a proto i mé výpočty a následné grafy nebyli překážkou.

Poslední kapitolu, kterou jsem ve své diplomové práci uvedla byly přípravy na vyučování. Tyto přípravy vznikaly během mé souvislé praxe, kterou jsem absolvovala na jedné městské základní škole v prvním ročníku. Vše co jsem do příprav uvedla jsem si měla možnost prakticky vyzkoušet přímo s žáky ve vyučování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

KNIHY

BELZ, H., SIEGRIST, M. Klíčové kompetence a jejich rozvíjení. Praha: PORTÁL, 2001. ISBN 80-7178-479-6.

BRABCOVÁ, R. Čeština našich dní. Úvaly: JINAN, 1996.

ČECHOVÁ, M. Hrátky s češtinou. Praha: SPN, 2007. ISBN 978-80-7235-349-1.

KARNSOVÁ, M. Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem. Praha: PORTÁL, 1995. ISBN 80-7178-032-4.

LYNCH, CH. Cvičení pro rozvoj řeči. Praha: PORTÁL, 2002. ISBN 80-7178-571-7.

MIKULAŠTÍK, M. Komunikační dovednosti v praxi. Praha: GRADA, 2003. ISBN 80-247-0650-4.

MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V. Hra a hračka v životě dítěte. Praha: STÁTNÍ PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 1980. ISBN 14-731-80.

NELEŠOVSKÁ, A. Jak se děti učí hrou. Praha: GRADA, 2004. ISBN 80-247-0815-9.

NELEŠOVSKÁ, A. Pedagogická komunikace v teorii a praxi. Praha: GRADA, 2005. ISBN 80-247-0738-1.

NELEŠOVSKÁ, A., SPÁČILOVÁ, H. Didaktika primární školy. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1236-5.

PALENČÁROVÁ, J. Aktivní naslouchání při vyučování: rozvíjení komunikačních dovedností na 1. stupni ZŠ. Praha: PORTÁL, 2006. ISBN 80-7367-101-8.

PLAMÍNEK, J. Komunikace a prezentace. Praha: GRADA, 2008. ISBN 978-80-247-2706-6.

SYNEK, F. Hlasy a hlásky – rozvíjení a výchova řeči. Praha: ARCHART, 1997. ISBN 80-902281-0-0.

ŠEBESTA, K. Od jazyka ke komunikaci. Praha: KAROLINUM, 2005. ISBN 80-246-0948-7.

Školní rok prvňáčka. Kladno: DETA, 1998. ISBN 80-86091-01-5.

VYBÍRAL, Z. Psychologie komunikace. Praha: PORTÁL, 2005. ISBN 80-7178-998-4.

VYBÍRAL, Z. Psychologie lidské komunikace. Praha: PORTÁL, 2000. ISBN 80-7178-291-2.

Rámcový vzdělávací program. Praha: TAURIS, 2006. ISBN 80-87000-02-1.

INTERNETOVÉ ZDROJE

<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2612/metody-vedouci-k-rozvoji-klicovych-kompetenci.html/>

http://www.detskestranky.cz/clanek/644-hledame_velka_pismenka.htm

<http://www.jihoceske-trideni.cz/skoly-hry/jtcdc101hrysout.html>

<http://maminkymaminkam.cz/strihame-tvorime-lepime>

<http://www.moje-rodina.cz/skolaci/roz-irujme-detem-slovni-zasobu>

<http://www.sborovna.cz/>

<http://www.uzlicek.cz/Omalovanky>

<http://vyuka.zsjarose.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 1

Vážená paní učitelko, pane učiteli,

Dovoluji si Vás požádat o vyplnění dotazníku k mé diplomové práci Didaktické hry v hodině českého jazyka na 1. stupni základních školy a jejich uplatnění při rozvoji jazykové kompetence. Dotazník je anonymní a údaje budou použity pouze ve výše jmenované práci.

Děkuji Vám za Váš čas strávený vyplňováním následujících otázek.

Michaela Pavlicová,

Studentka oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ, Univerzity Palackého v Olomouci

Zatrhňte a vyplňte, prosím, následující údaje.

ŽENA X MUŽ

KRAJ.....

Vaše praxe probíhá na MALOTŘÍDNÍ X PLNĚORGANIZOVANÉ škole.

Škola, kde vyučujete, se nachází ve MĚSTĚ X VESNICI.

Jaká je délka Vaší praxe..... let.

1. Využíváte didaktické hry ve výuce Českého jazyka?

ANO X NE

2. Jak často zařazujete didaktickou hru ve výuce Českého jazyka?

- a) v každé hodině
- b) několikrát do týdne
- c) 1x za týden
- d) 1x za měsíc

3. Jak žáci reagují na didaktické hry?

- a) baví je to
- b) nebaví je to

4. Je podle Vás didaktická hra vhodná metoda pro výuku Českého jazyka?

ANO X NE

5. Rozvíjí podle Vás didaktická hra u žáků komunikativní kompetence?

ANO X NE

6. Napomáhá podle Vás didaktická hra vytvořit pozitivní vztah k vyučovanému předmětu?

ANO X NE

7. Narušuje podle Vás didaktická hra soustředěnost žáků?

ANO X NE

8. Do které fáze výuky zařazujete didaktickou hru?

(Můžete označit i více odpovědí)

- a) motivace
- b) osvojování učiva
- c) upevňování učiva
- d) kontrola

9. Průběh didaktické hry zaměřujete především na?

(Můžete označit i více odpovědí)

- a) soutěživost
- b) spolupráce
- c) problémové učební úlohy
- d) individuální výkon a samostatné myšlení

10. Ve kterém předmětu využíváte nejčastěji didaktickou hru?

- a) Český jazyk
- b) Matematika
- c) Prvouka
- d) Hudební výchova
- e) Výtvarná výchova
- f) Pracovní činnosti
- g) Přírodověda
- h) Vlastivěda

11. Můžete doporučit publikaci, internetové stránky či jiné zdroje inspirace, ze kterých čerpáte didaktické hry?

.....

.....

.....

.....

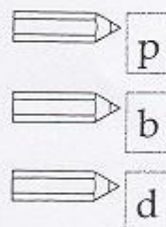
.....

Příloha č. 2



Příloha č. 3

p	b	d	b	p	b	b	b	b	p	b	d	b	p
b	p	b	b	b	p	b	b	p	b	b	b	p	b
d	b	p	d	b	b	p	p	b	b	d	p	b	d
b	d	b	p	d	b	d	d	b	d	p	b	d	b
d	b	p	d	b	b	p	p	b	b	d	p	b	d
b	p	b	b	b	p	b	b	p	b	b	b	p	b
p	b	d	b	p	b	b	b	b	p	b	d	b	p



Jak to má být?

Blanka skládá	balíky ve skladu.
Tatínek skládá	slova ze slabik.
Skladník skládá	bedny do sklepa.

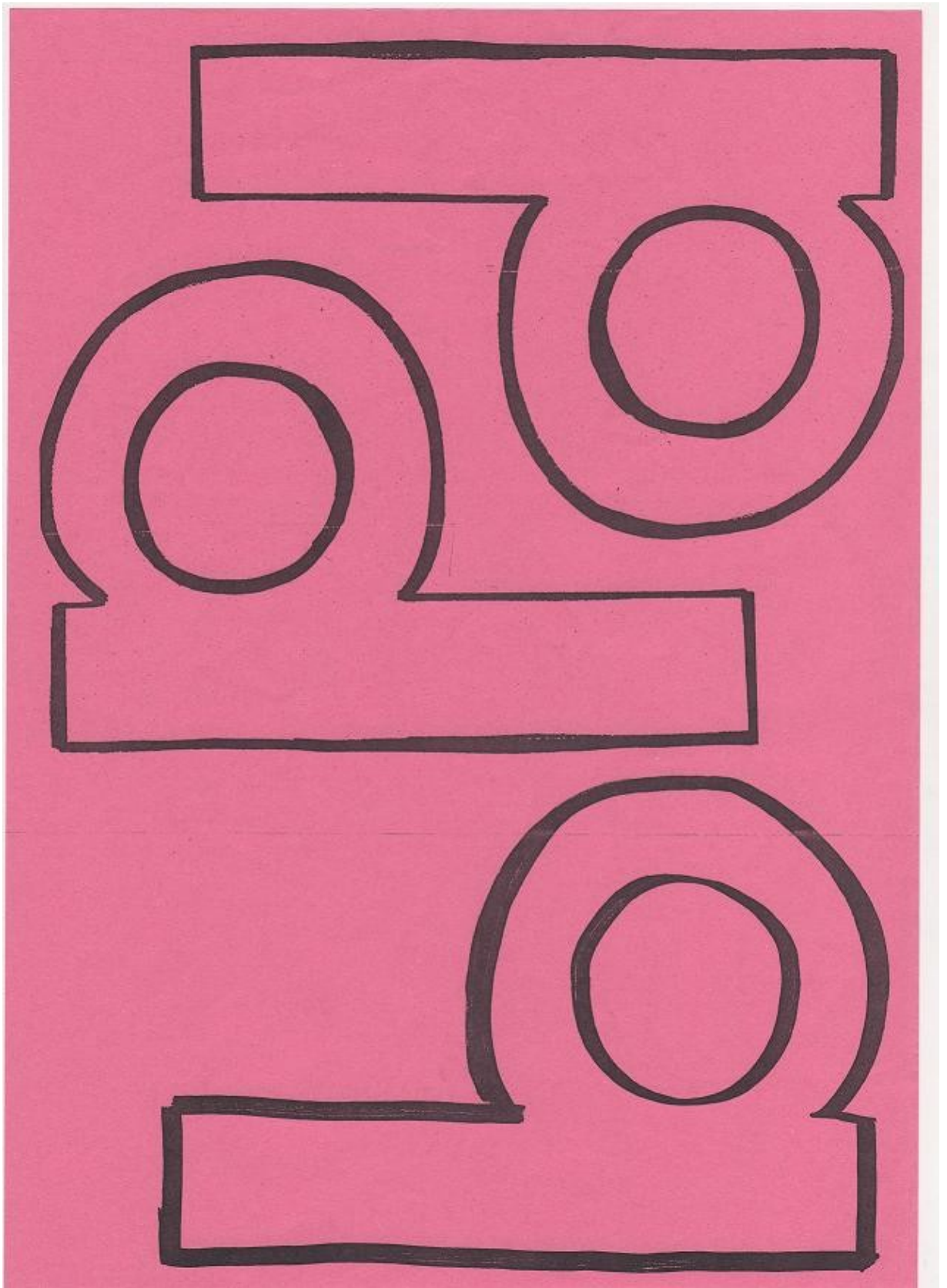
Bude z toho dobrá polévka?

nudle	noky	párek	mák	ocet	cibule
salát	kakao	sůl	pórek	celer	ryba

Známe je z lesa?

kuna	kos	racek	kanár	slavík	tele
orel	motýl	zebra	komár	slimák	opice
klokan	vrabec	sýkora	pejsek	krtek	vlk

Příloha č. 4

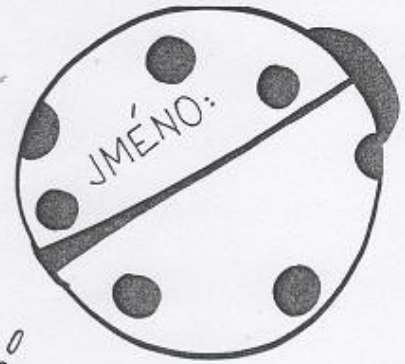




hmyzu

ČTENÍ

PSANÍ



1. DOPLŇ SLOVA:



M _ _ _ Ý _



_ A _ O U _



_ E R _ _ K _



_ _ A _ E _ E C

2. Z PÍSMEN SLOŽ SLOVA A NAPIŠ JE:



JEDNO SLOVO NAMALUJ

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Michaela Pavlicová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Bartoňová
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Didaktické hry v hodině českého jazyka na 1. stupni základní školy a jejich uplatnění při rozvoji jazykové kompetence.
Název v angličtině:	Didactic games in lessons of Czech language on the 1 st grade of basic school and their use in the development of language.
Anotace práce:	<p>Ve své diplomové práci se věnuji rozvoji jazykové kompetence pomocí didaktických her v hodině českého jazyka. Didaktická hra je jeden ze způsobů, kdy se pomocí hry a zábavy snažíme děti vzdělávat a předávat jim zkušenosti, dovednosti a především znalosti. Můžeme tak rozvíjet jejich slovní zásobu, komunikaci a způsob vyjadřování a to naprosto nenásilným způsobem pomocí jim velmi oblíbené činnosti jako je hra. Praktická část bude obsahovat nejprve dotazník pro učitele, zaměřený na využití didaktických her ve vyučování českého jazyka na prvním stupni základní školy a uplatnění v rozvoji komunikace. Dál také pár příprav na vyučování českého jazyka s ukázkou využití didaktické hry.</p>
Klíčová slova:	Hra, didaktická hra, komunikace, řeč

Anotace v angličtině:	I am engaged in the language development by didactic games in lessons of Czech language in my thesis. The didactic game is one way of children education by the game and entertainment, we give them experience, skills and especially knowledge. That way we can develop their language, communication and diction, resp. spontaneously by their favourite activity such as a game. The practical part includes a questionnaire for teachers focusing on use of didactic games in lessons of Czech language on the 1st grade of basic school and their use in communication development. Further, it includes also several preparings for lessons of Czech language incl. example of didactic game use.
Klíčová slova v angličtině:	Game, didactic game, communication, language
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 – dotazník Příloha č. 2 – kreslení obrázků podle čtení Příloha č. 3 – pracovní list na procvičení b, d, p Příloha č. 4 – pracovní list na procvičení b, d, p Příloha č. 5 - pracovní list hmyz
Rozsah práce:	86 stran
Jazyk práce:	český